בע"ה

גליון י"ג ו'-י"ב אייר

לִשְׁקֹד

עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת אַחֲרֵי־מוֹת־קְדֹשִׁים תשפ"ה

נ"ך: שמואל א' פרקים י-טז

משנה: מסכת סנהדרין פרק ד'

מאמר שבועי: ארבע עבודות הספירה

הקדמת המערכת

"אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם לִשְׁמֹר מְזוּזוֹת פִּתָחָי" (משלי ח, לד).

שבוע טוב ומבורך לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

ב"ה השבוע ממשיכים עם שמואל הנביא, ומתמקדים במעבר "מבית שאול לבית דוד" (כשם מאמרו של הרב שליט"א בספר "קומי אורי" - מאמר מומלץ במיוחד לשבוע הבעל"ט...).

השבוע נלמד את פרקים י'-ט"ז בספר שמואל א'. מתחילים מהמלכת שאול המלך, הצדיק והנחבא אל הכלים - הפרטית ולאחריה הפומבית; ממשיכים לתורף מלכות שאול - מלחמותיו המוצלחות, אופן התנהלותו ואחר כך גם מלחמותיו הפחות מוצלחות...; לאחר שה' מואס בשאול בסיום מלחמתו בעמלק - אנו פונים להמלכת דוד; ולחיתום השבוע - כדי להשאר במתח - אנו צופים בתחילתו של קשר בין המלך החדש־הסודי לבין המלך הקודם, שרוח־המלכות סרה ממנו.

במשנה ממשיכים השבוע בפרק ד' במסכת סנהדרין, העוסק כולו בדיני עדות.

בתור "המאמר השבועי" נלמד השבוע (מלבד המאמר "מבית שאול לבית דוד", שאותו נלמד מתוך הספר - כי הוא לא נכנס בגליון לקוצר היריעה...) מאמר יפהפה לימי הספירה - ארבעת עניני ספירת העמר, מתוך הספר "סוד הוי' ליראיו" (שער יז).

בברכת למוד פורה ושבוע טוב ומבורך,

המערכת.

לקבלת העלון מדי שבוע באימייל, לתרומות, הערות והארות – פנו אל ozby208770@gmail.com.

***

טבלת הלִמוד - חדש אייר תשפ"ה

שמואל א' - סבב שלישי

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת־קדש
כ"ט ניסן שמואל ג'	**ל' ניסן** ראש־חדש שמואל ד'	**א' אייר** ראש־חדש שמואל ה'	**ב' אייר** שמואל ו'	**ג' אייר** שמואל ז'	**ד' אייר** שמואל ח'	**ה' אייר** שמואל ט' סנהדרין פ"ג
ו' אייר שמואל י'	**ז' אייר** שמואל י"א	**ח' אייר** שמואל י"ב	**ט' אייר** שמואל י"ג	**י' אייר** שמואל י"ד	**י"א אייר** שמואל ט"ו	**י"ב אייר** שמואל ט"ז סנהדרין פ"ד
י"ג אייר שמואל י"ז	**י"ד אייר** שמואל י"ח	**ט"ו אייר** שמואל י"ט	**ט"ז אייר** שמואל כ'	**י"ז אייר** שמואל כ"א	**ח"י אייר** ל"ג בעומר שמואל כ"ב	**י"ט אייר** שמואל כ"ג סנהדרין פ"ה
כ' אייר שמואל כ"ד	**כ"א אייר** שמואל כ"ה	**כ"ב אייר** שמואל כ"ו	**כ"ג אייר** שמואל כ"ז	**כ"ד אייר** שמואל כ"ח	**כ"ה אייר** שמואל כ"ט	**כ"ו אייר** שמואל ל' סנהדרין פ"ו

נ"ך יומי - יום ראשון, ו' אייר

שמואל־א פרק י'

(א) וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת פַּךְ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֹק עַל רֹאשׁוֹ וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי מְשָׁחֲךָ יְהוָה עַל נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד: **(ב)** בְּלֶכְתְּךָ הַיּוֹם מֵעִמָּדִי וּמָצָאתָ שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִם קִבְרַת רָחֵל בִּגְבוּל בִּנְיָמִן בְּצֶלְצַח וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת אֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְבַקֵּשׁ וְהִנֵּה נָטַשׁ אָבִיךָ אֶת דִּבְרֵי הָאֲתֹנוֹת וְדָאֵג לָכֶם לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה לִבְנִי:

עם קבורת רחל בגבול בנימן. והלא קבורת רחל בגבול יהודה בבית לחם, אלא עכשיו הם בקבורת רחל, וכשתפגע בהם תמצאם בגבול בנימן בצלצח, כך שנויה בתוספתא דסוטה (פרק יא): **צלצח.** צל לצח של הקב"ה, שהוא צח ואדום, והיא ירושלים: **ודאג לכם.** ייראּ עליכם, כל לשון 'דאגה', לשון 'יראה', דושטי"ר בלע"ז:

(ג) וְחָלַפְתָּ מִשָּׁם וָהָלְאָה וּבָאתָ עַד אֵלוֹן תָּבוֹר וּמְצָאוּךָ שָׁם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים עֹלִים אֶל הָאֱלֹהִים בֵּית אֵל אֶחָד נֹשֵׂא | שְׁלֹשָׁה גְדָיִים וְאֶחָד נֹשֵׂא שְׁלֹשֶׁת כִּכְּרוֹת לֶחֶם וְאֶחָד נֹשֵׂא נֵבֶל יָיִן:

אילון תבור. מישר תבור:

(ד) וְשָׁאֲלוּ לְךָ לְשָׁלוֹם וְנָתְנוּ לְךָ שְׁתֵּי לֶחֶם וְלָקַחְתָּ מִיָּדָם: **(ה)** אַחַר כֵּן תָּבוֹא גִּבְעַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁם נְצִבֵי פְלִשְׁתִּים וְיִהְיֶה כְּבֹאֲךָ שָׁם הָעִיר וּפָגַעְתָּ חֶבֶל נְבִיאִים יֹרְדִים מֵהַבָּמָה וְלִפְנֵיהֶם נֵבֶל וְתֹף וְחָלִיל וְכִנּוֹר וְהֵמָּה מִתְנַבְּאִים:

גבעת האלהים. גבעת קרית יערים, אשר עכשיו ארון האלהים שם: **נציבי פלשתים.** סרדיוטות שמינו על ישראל, שהיו רודין בה, ומושיבים נציבים בערי ישראל: **חבל נביאים.** תרגם יונתן: סיעת ספריא: **חבל.** סיעה, וכן (שמואל ב כב ו): חבלי שאול סבוני, משרית רשיעיא אקפוני: **מהבמה.** תרגם יונתן: מבית אסחרותא:

(ו) וְצָלְחָה עָלֶיךָ רוּחַ יְהוָה וְהִתְנַבֵּיתָ עִמָּם וְנֶהְפַּכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר: **(ז)** וְהָיָה כִּי (תבאינה) תָּבֹאנָה הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה לָךְ עֲשֵׂה לְךָ אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ:

כי תבאנה האותות האלה לך. ותדע כי דברי אמת, וכשם שבאו לך אותות הללו, כך יתקיים דבר המלוכה: **עשה לך אשר תמצא ידך**. אתקין לך מאני מלכותא, והכן לך טכסיסי המלוכה כמו שתוכל:

(ח) וְיָרַדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אָנֹכִי יֹרֵד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִזְבֹּחַ זִבְחֵי שְׁלָמִים שִׁבְעַת יָמִים תּוֹחֵל עַד בּוֹאִי אֵלֶיךָ וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה:

וירדת לפני הגלגל. ולאחר שתמלוך, תרד הגלגל לפני, קודם שארד אני: **והנה אנכי ירד אליך.** לסוף שבעת ימים שתרד אתה: **תוחל**. תמתין:

(ט) וְהָיָה כְּהַפְנֹתוֹ שִׁכְמוֹ לָלֶכֶת מֵעִם שְׁמוּאֵל וַיַּהֲפָךְ לוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר וַיָּבֹאוּ כָּל הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא: (ס)

לב אחר. רוח גבורת מלכות:

(י) וַיָּבֹאוּ שָׁם הַגִּבְעָתָה וְהִנֵּה חֶבֶל נְבִאִים לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם: **(יא)** וַיְהִי כָּל יוֹדְעוֹ מֵאִתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה עִם נְבִאִים נִבָּא וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מַה זֶּה הָיָה לְבֶן קִישׁ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים: **(יב)** וַיַּעַן אִישׁ מִשָּׁם וַיֹּאמֶר וּמִי אֲבִיהֶם עַל כֵּן הָיְתָה לְמָשָׁל הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִאִים:

ומי אביהם. מה תימה לך בדבר מי אביהם של נביאים, וכי נבואה ירושה היא:

(יג) וַיִּכַל מֵהִתְנַבּוֹת וַיָּבֹא הַבָּמָה: **(יד)** וַיֹּאמֶר דּוֹד שָׁאוּל אֶלָיו וְאֶל נַעֲרוֹ אָן הֲלַכְתֶּם וַיֹּאמֶר לְבַקֵּשׁ אֶת הָאֲתֹנוֹת וַנַּרְאָה כִּי אַיִן וַנָּבוֹא אֶל שְׁמוּאֵל: **(טו)** וַיֹּאמֶר דּוֹד שָׁאוּל הַגִּידָה נָּא לִי מָה אָמַר לָכֶם שְׁמוּאֵל: **(טז)** וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל דּוֹדוֹ הַגֶּד הִגִּיד לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת וְאֶת דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא הִגִּיד לוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׁמוּאֵל: (פ)

ואת דבר המלוכה לא הגיד. דרך צניעות היתה בו:

(יז) וַיַּצְעֵק שְׁמוּאֵל אֶת הָעָם אֶל יְהוָה הַמִּצְפָּה: **(יח)** וַיֹּאמֶר | אֶל בְּנֵי (פ) יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם וָאַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל הַמַּמְלָכוֹת הַלֹּחֲצִים אֶתְכֶם: **(יט)** וְאַתֶּם הַיּוֹם מְאַסְתֶּם אֶת אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוּא מוֹשִׁיעַ לָכֶם מִכָּל רָעוֹתֵיכֶם וְצָרֹתֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לוֹ כִּי מֶלֶךְ תָּשִׂים עָלֵינוּ וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ לִפְנֵי יְהוָה לִשִׁבְטֵיכֶם וְלַאַלְפֵיכֶם: **(כ)** וַיַּקְרֵב שְׁמוּאֵל אֶת כָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּכֵד שֵׁבֶט בִּנְיָמִן: **(כא)** וַיַּקְרֵב אֶת שֵׁבֶט בִּנְיָמִן (למשפחתו) לְמִשְׁפְּחֹתָיו וַתִּלָּכֵד מִשְׁפַּחַת הַמַּטְרִי וַיִּלָּכֵד שָׁאוּל בֶּן קִישׁ וַיְבַקְשֻׁהוּ וְלֹא נִמְצָא:

וילכד שאול. אף על פי שלא היה שם, נפל הגורל עליו, שהיו כתובין שמם באיגרות ונתונין בקופסא, והנביא מכניס ידו ונוטל איגרת אחת:

(כב) וַיִּשְׁאֲלוּ עוֹד בַּיהוָה הֲבָא עוֹד הֲלֹם (ס) אֵישׁ וַיֹּאמֶר יְהוָה הִנֵּה הוּא נָחְבָּא אֶל הַכֵּלִים:

נחבא אל הכלים. בבית שנתנו שם הבאין כליהן, שהיה בורח מן הגדולה. ומדרש אגדה רבי תנחומא: ואל הכלים, באורים ותומים, אמר: שמא איני ראוי לגדולה עד שישאלו באורים ותומים, ושאלו ועלה בידו:

(כג) וַיָּרֻצוּ וַיִּקָּחֻהוּ מִשָּׁם וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ הָעָם וַיִּגְבַּהּ מִכָּל הָעָם מִשִּׁכְמוֹ וָמָעְלָה: **(כד)** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל הָעָם הַרְאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ יְהוָה כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל הָעָם וַיָּרִעוּ כָל הָעָם וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ: (פ) **(כה)** וַיְדַבֵּר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם אֶת מִשְׁפַּט הַמְּלֻכָּה וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר וַיַּנַּח לִפְנֵי יְהוָה וַיְשַׁלַּח שְׁמוּאֵל אֶת כָּל הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ: **(כו)** וְגַם שָׁאוּל הָלַךְ לְבֵיתוֹ גִּבְעָתָה וַיֵּלְכוּ עִמּוֹ הַחַיִל אֲשֶׁר נָגַע אֱלֹהִים בְּלִבָּם:

אשר נגע אלהים. גברין דחלי חטאה דאתיהב דחלא מן קדם ה' בלבהון:

(כז) וּבְנֵי בְלִיַּעַל אָמְרוּ מַה יֹּשִׁיעֵנוּ זֶה וַיִּבְזֻהוּ וְלֹא הֵבִיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כְּמַחֲרִישׁ: (פ)

נ"ך יומי - יום שני, ז' אייר

שמואל־א פרק י"א

(א) וַיַּעַל נָחָשׁ֙ הָעַמּוֹנִ֔י וַיִּחַן֙ עַל יָבֵ֣שׁ גִּלְעָ֔ד וַיֹּאמְר֥וּ כָל אַנְשֵׁי יָבֵישׁ֙ אֶל נָחָ֔שׁ כְּרָת לָ֖נוּ בְּרִ֑ית וְנַעַבְדֶֽךָּ׃ **(ב)** וַיֹּ֤אמֶר אֲלֵיהֶם֙ נָחָ֣שׁ הָעַמּוֹנִ֔י בְּזֹ֥את אֶכְרֹ֖ת לָכֶ֑ם בִּנְקֹ֤ר לָכֶם֙ כָּל עֵ֣ין יָמִ֔ין וְשַׂמְתִּ֥יהָ חֶרְפָּ֖ה עַל כָּל יִשְׂרָאֵֽל׃

כל עין ימין. כמשמעו. ומדרש אגדה (ילקוט שמעוני רמז קיא): הביאו לי ספר תורתכם שנתנה מימין, ואשרפה, על שכתוב בו (דברים כג ד): לא יבא עמוני ומואבי וגו'.
חרפה. גדוף.

(ג) וַיֹּאמְר֣וּ אֵלָ֗יו זְקַ֤ן יָבֵישׁ֙ חֶרֶף לָ֔נוּ שִׁבְעַ֥ת יָמִ֖ים וְנִשְׁלְחָ֣ה מַלְאָכִ֑ים בְּכֹ֖ל גְּבֻ֣ול יִשְׂרָאֵ֔ל וְאִם אֵ֥ין מוֹשִׁ֖יעַ אֹתָ֑נוּ וְיָצָ֥אנוּ אֵלֶ֖יךָ׃ **(ד)** וַיָּבֹ֣אוּ הַמַּלְאָכִים֮ גִּבְעַ֣ת שָׁאוּל֒ וַיְדַבְּר֤וּ הַדְּבָרִים֙ בְּאָזְנֵ֣י הָעָ֔ם וַיִּשְׂאוּ֙ כָּל הָעָ֔ם אֶת קוֹלָ֖ם וַיִּבְכּֽוּ׃ **(ה)** וְהִנֵּ֤ה שָׁאוּל֙ בָּ֣א אַחֲרֵ֣י הַבָּקָ֔ר מִן הַשָּׂדֶ֑ה וַיֹּ֣אמֶר שָׁאוּל֮ מַה לָּעָם֒ כִּ֣י יִבְכּ֔וּ וַיְסַפְּרוּ־לֹ֖ו אֶת דִּבְרֵ֥י אַנְשֵׁ֖י יָבֵֽישׁ׃

אחרי הבקר. אחר זמן מועד ביאת הבקר מן השדה.

(ו) וַתִּצְלַ֤ח רוּחַ֙ אֱלֹהִ֔ים עַל שָׁאוּל֙ (בשמעו) כְּשָׁמְעֹ֔ו אֶת הַדְּבָרִ֖ים הָאֵ֑לֶּה וַיִּחַר אַפּ֖וֹ מְאֹֽד׃ **(ז)** וַיִּקַּ֞ח צֶ֣מֶד בָּקָ֗ר וַיְנַתְּחֵ֙הוּ֙ וַיְשַׁלַּ֣ח בְּכָל גְּבֻ֣ול יִשְׂרָאֵ֔ל בְּיַד֙ הַמַּלְאָכִ֔ים ׀ לֵאמֹ֕ר אֲשֶׁ֛ר אֵינֶ֥נּוּ יֹצֵ֖א אַחֲרֵ֣י שָׁא֑וּל וְאַחֲרֵ֣י שְׁמוּאֵ֔ל כֹּ֥ה יֵעָשֶׂ֖ה לִבְקָרֹ֑ו וַיִּפֹּ֤ל פַּחַד־יְהוָה֙ עַל הָעָ֔ם וַיֵּצְא֖וּ כְּאִ֥ישׁ אֶחָֽד׃

לבקרו. לבהמותיו.

(ח) וַיִּפְקְדֵ֖ם בְּבֶ֑זֶק וַיִּהְי֤וּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל֙ שְׁלֹ֣שׁ מֵא֔וֹת אֶ֖לֶף וְאִ֣ישׁ יְהוּדָ֑ה שְׁלֹשִׁ֖ים אָֽלֶף׃

ויפקדם בבזק. רבותינו אמרו (יומא כב ב): **בשברי חרסים (ס"א, אינו).** לשון אחר: בבזק, באבנים, שנטל מכל אחד אבן ומנאם, כמו (לקמן טו ד): ויפקדם בטלאים, שנטל מכל אחד טלה ומנאם בהם, כמו שהיו מונים אותם בחצאי שקלים, ותרגם (משלי כו ח): **כצרור אבן במרגמה, היך בזקא דכיפא בקלעא.** ובילמדנו: **ויפקדם בטלאים, כד אינון מסכנין, באלין בזקייא, כד אינון עתירים, באלין אימריא.** לשון אחר: 'בבזק', שם מקום הנזכר בספר שופטים (א ה) וימצאו את אדוני בזק בבזק:

(ט) וַיֹּאמְר֗וּ לַמַּלְאָכִים֙ הַבָּאִ֔ים כֹּ֥ה תֹאמְר֖וּן לְאִ֣ישׁ יָבֵ֑ישׁ גִּלְעָ֔ד מָחָ֥ר תִּהְיֶה־לָּכֶ֖ם תְּשׁוּעָ֑ה (בחם) כְּחֹ֣ם הַשֶּׁ֔מֶשׁ וַיָּבֹ֣אוּ הַמַּלְאָכִ֔ים וַיַּגִּ֖ידוּ לְאַנְשֵׁ֣י יָבֵ֑ישׁ וַיִּשְׂמָֽחוּ׃ **(י)** וַיֹּאמְר֣וּ אַנְשֵׁ֣י יָבֵישׁ֮ מָחָר֒ נֵצֵ֣א אֲלֵיכֶ֔ם וַעֲשִׂיתֶ֥ם לָ֛נוּ כְּכָל־הַטֹּ֖וב בְּעֵינֵיכֶֽם׃ **(יא)** וַיְהִ֣י מִמָּחֳרָ֗ת וַיָּ֤שֶׂם שָׁאוּל֙ אֶת הָעָ֔ם שְׁלֹשָׁ֖ה רָאשִׁ֑ים וַיָּבֹ֨אוּ בְתוֹךְ֙ הַמַּחֲנֶ֔ה בְּאַשְׁמֹ֖רֶת הַבֹּ֑קֶר וַיַּכּ֤וּ אֶת עַמּוֹן֙ עַד חֹ֣ם הַיֹּ֔ום וַיְהִ֕י הַנִּשְׁאָרִ֖ים וַיָּפֻ֑צוּ וְלֹא נִשְׁאֲרוּ־בָ֥ם שְׁנַ֖יִם יָחַֽד׃ **(יב)** וַיֹּ֤אמֶר הָעָם֙ אֶל שְׁמוּאֵ֔ל מִ֥י הָאֹמֵ֖ר שָׁא֣וּל יִמְלֹ֣ךְ עָלֵ֑ינוּ תְּנ֥וּ הָאֲנָשִׁ֖ים וְנָמִיתֵֽם׃

מי האומר. בלשון בזיון, שאול ימלוך עלינו, תנו אותם ונמיתם: **ימלוך עלינו.** בתמיה.

(יג) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל לְֹא יוּמַת אִישׁ בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי הַיּוֹם עָשָׂה הוי' תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל: (ס)
(יד) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם לְכוּ וְנֵלְכָה הַגִּלְגָּל וּנְחַדֵּשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה:

ויאמר שמואל וגו' ונחדש שם המלוכה. לפי שבראשונה היו עוררים על הדבר, ועתה נתרצו כולם:

(טו) וַיֵּלְכוּ כָל הָעָם הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת שָׁאוּל לִפְנֵי הוי' בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי הוי' וַיִּשְׂמַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד מְאֹד: **(פ)**

נ"ך יומי - יום שלישי, ח' אייר

שמואל־א פרק י"ב

(א) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: **(ב)** וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ | מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְּעֻרַי עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

ואני זקנתי ושבתי. אמרו רבותינו: זקנה קפצה עליו, כדאיתא במסכת תענית (ה ב):

(ג) הִנְנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת שׁוֹר | מִי לָקָחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקָחְתִּי וְאֶת מִי עָשַׁקְתִּי אֶת מִי רַצּוֹתִי וּמִיַּד מִי לָקָחְתִּי כֹּפֶר וְאַעְלִים עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם:

את שור מי לקחתי. לעבודתי: **וחמור מי לקחתי.** כשהייתי הולך מעיר לעיר לשפוט אותם על עסקי צרכיהם, הייתי הולך על החמור שלי, והיה לי ליטול משלהם: **את מי רצותי.** כל לשון מרוצה הסמוך לעושק, לשון עשוק ורצוץ הוא, חומס דלים ורוצץ: **ואעלים עיני בו.** כדי להעלים עיני מן המשפט בשביל הממון: **ואשיב לכם.** כל מה שתאמרו:

(ד) וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשַׁקְתָּנוּ וְלֹא רַצּוֹתָנוּ וְלֹא לָקַחְתָּ מִיַּד אִישׁ מְאוּמָה: **(ה)** וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עֵד: (פ)

ויאמר עד. בת קול יוצאת ואומרת: 'עד', וזה אחד משלשה מקומות שהופיעה רוח הקודש בבית דין של מטה, כדאיתא במסכת מכות (כג ב):

(ו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

אשר עשה את משה ואת אהרן. להיות נכונים לשליחותו, להוציא אבותיכם ממצרים:

(ז) וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם וְאֶת אֲבוֹתֵיכֶם:

ואשפטה אתכם. אתוכח עמכם:

(ח) כַּאֲשֶׁר בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּזְעֲקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֹּשְׁבוּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה: **(ט)** וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר צְבָא חָצוֹר וּבְיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֲמוּ בָם: **(י)** וַיִּזְעֲקוּ אֶל יְהוָה (ויאמר) וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי עָזַבְנוּ אֶת יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הָעַשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הַצִּילֵנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ: **(יא)** וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת יְרֻבַּעַל וְאֶת בְּדָן וְאֶת יִפְתָּח וְאֶת שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ בֶּטַח:

ירובעל. זה גדעון: **בדן.** זה שמשון, שמשבט דן בא: **ואת יפתח.** הרי שלשה קלי עולם, עם שלשה חמורי עולם, משה ואהרן ושמואל, לומר לך, הקל בדורו, כחמור בדורו, כל בית דין המתמנה על הדור, צריך לילך אחריו כאלו הוא אביר שבאבירים:

(יב) וַתִּרְאוּ כִּי נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹּא כִּי מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַהֹוָ֣י אֱלֹהֵיכֶם מַלְכְּכֶם: **(יג)** וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם אֲשֶׁר שְׁאֲלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן הֹוָ֣י עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: **(יד)** אִם תִּירְאוּ אֶת הֹוָ֣י וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ וּשְׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת פִּי הֹוָ֣י וִהְיִתֶם גַּם אַתֶּם וְגַם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחַר הֹוָ֣י אֱלֹהֵיכֶם:

והיתם גם אתם. ותתקיימו לאורך ימים גם אתם גם המלך:

(טו) וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל הֹוָ֣י וּמְרִיתֶם אֶת פִּי הֹוָ֣י וְהָיְתָה יַד הֹוָ֣י בָּכֶם וּבַאֲבֹתֵיכֶם:

והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם. כלומר והיתה בכם אחר שהיתה באבותיכם. ורבותינו אמרו (יבמות סג ב): בכם ובאבותיכם, חטוטי שכבי, והיא מכת בזיון על המתים:

(טז) גַּם עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר הֹוָ֣י עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם:

התיצבו וראו וגו'. וכשם שעל ידי תפלתי אני יכול לשנות את העתים, כך אם פגעה בכם מלחמה, היה כח בתפלתי לעמוד על האויב, ולא הייתם צריכים לשאול מלך בחיי, ואף על פי שאני זקן:

(יז) הֲלוֹא קְצִיר חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל הֹוָ֣י וְיִתֵּן קֹלוֹת וּמָטָר וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי הֹוָ֣י לִשְׁאֹול לָכֶם מֶלֶךְ: **(ס)**

הלא קציר חטים היום. והגשמים סימן קללה, וקשה בעיני הקב"ה להביא פורענות חנם, אף על פי כן יש בי כח, ואקרא אל ה' ויתן קולות ומטר: **ודעו וראו.** כי לא הייתם צריכים לשאול מלך לזלזל בי:

(יח) וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל הֹוָ֣י וַיִּתֵּן יְהוָה קֹלֹת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל הָעָם מְאֹד אֶת הֹוָ֣י וְאֶת שְׁמוּאֵל: **(יט)** וַיֹּאמְרוּ כָל הָעָם אֶל שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל בְּעַד עַבָדֶיךָ אֶל הֹוָ֣י אֱלֹהֶיךָ וְאַל נָמוּת כִּי יָסַפְנוּ עַל כָּל חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ מֶלֶךְ: **(ס) (כ)** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֶת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ אַל תָּסֻורוּ מֵאַחֲרֵי הֹוָ֣י וַעֲבַדְתֶּם אֶת הֹוָ֣י בְּכָל לְבַבְכֶם: **(כא)** וְלֹא תָסֻורוּ כִּי | אַחֲרֵי הַתֹּהוּ אֲשֶׁר לֹא יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי תֹהוּ הֵמָּה: **(כב)** כִּי לֹא יִטֹּשׁ הוי֨ אֶת עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל הֹוָ֣י לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם:

בעבור שמו הגדול. אשר יצא שמו עליכם שהוא מושיעכם, ולמען לא יתמעט שם גדלו: **הואיל ה'.** נשבע, כמו (לקמן יד כה): ויואל שאול את העם:

(כג) גַּם אָנֹכִי חָלִילָה לִי מֵחֲטֹא לַהֹוָ֣י מֵחֲדֹל לְהִתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם וְהוֹרֵיתִי אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה:

גם אנכי חלילה לי. מאחר שתעשו אתם את שלכם לשוב אל ה', גם אנכי חלילה לי מחדול מהתפלל בעדכם:

(כד) אַךְ | יְרֵאוּ אֶת הֹוָ֣י וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ בֶּאֱמֶת בְּכָל לְבַבְכֶם כִּי רְאוּ אֵת אֲשֶׁר הִגְדִּיל עִמָּכֶם: (פ) **(כה)** וְאִם הָרֵעַ תָּרֵעוּ גַּם אַתֶּם גַּם מַלְכְּכֶם תִּסָּפּוּ:

נ"ך יומי - יום רביעי, ט' אייר

שמואל־א פרק י"ג

(א) בֶּן שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ וּשְׁתֵּי שָׁנִים מָלַךְ עַל יִשְׂרָאֵל:

בן שנה שאול במלכו. אמרו רבותינו ז"ל (יומא כב ב): **כבן שנה, שלא טעם טעם חטא.** ויש לפתור: בן שנה שאול במלכו, בשנה ראשונה שהומלך בה, והוא מלך שתי שנים על ישראל, ובשנה ראשונה, מיד: ויבחר לו שאול שלשת אלפים:

(ב) וַיִּבְחַר לוֹ שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ עִם שָׁאוּל אַלְפַּיִם בְּמִכְמָשׂ וּבְהַר בֵּית אֵל וְאֶלֶף הָיוּ עִם יְונָתָן בִּגְבַעַת בִּנְיָמִן וַיֶּתֶר הָעָם שִׁלַּח אִישׁ לְאָהָלָיו: **(ג)** וַיַּךְ יוֹנָתָן אֶת נְצִיב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר בְּגֶבַע וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים וְשָׁאוּל תָּקַע בַּשּׁוֹפָר בְּכָל הָאָרֶץ לֵאמֹר יִשְׁמְעוּ הָעִבְרִים:

את נציב פלשתים. סרדיוט שהיה להם על ישראל, והושיבוהו בגבעת בנימן: **ישמעו העברים.** שמרדנו בפלשתים, וישמרו מהם:

(ד) וְכָל יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל אֶת נְצִיב פְּלִשְׁתִּים וְגַם נִבְאַשׁ יִשְׂרָאֵל בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּצָּעֲקוּ הָעָם אַחֲרֵי שָׁאוּל הַגִּלְגָּל:

וגם נבאש ישראל. נבאש ריחם בפלשתים, לשון 'שנאה': **אחרי שאול הגלגל.** הוא שאמר לו שמואל (לעיל י ח) וירדת לפני הגלגל:

(ה) וּפְלִשְׁתִּים נֶאֶסְפוּ | לְהִלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רֶכֶב וְשִׁשֶּׁת אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעָם כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם לָרֹב וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בְמִכְמָשׂ קִדְמַת בֵּית אָוֶן:

קדמת בית און. במזרח בית און:

(ו) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי צַר לוֹ כִּי נגש [נִגַּשׂ] הָעָם וַיִּתְחַבְּאוּ הָעָם בַּמְּעָרוֹת וּבַחֲוָחִים וּבַסְּלָעִים וּבַצְּרָחִים וּבַבֹּרוֹת:

ובחוחים. מקום קבוצת חוחים, שפנ"י בלע"ז: **ובצרחים.** פלייישי"ץ בלע"ז: **ובבורות.** גומות:

(ז) וְעִבְרִים עָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶרֶץ גָּד וְגִלְעָד וְשָׁאוּל עוֹדֶנּוּ בַגִּלְגָּל וְכָל הָעָם חָרְדוּ אַחֲרָיו:

עברו את הירדן ארץ גד. לברוח מפני פלשתים, שהפלשתים היו בארץ כנען בעבר הירדן ימה: **חרדו אחריו.** מהרו ללכת אחריו:

(ח) (וייחל) וַיּוֹחֶל | שִׁבְעַת יָמִים לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר שְׁמוּאֵל וְלֹא בָא שְׁמוּאֵל הַגִּלְגָּל וַיָּפֵץ הָעָם מֵעָלָיו:

ויוחל. המתין: **למועד אשר שמואל.** הרי זה מקרא חסר תיבה אחת, למועד אשר שם שמואל' או למועד אשר לשמואל, ודוגמא לו (שמואל ב ד ב): ושני אנשים שרי גדודים היו בן שאול, היה לו לכתוב לבן שאול, אף כאן אשר לשמואל, שאמר לו (לעיל י ח) שבעת ימים תוחל עד בואי אליך:

(ט) וַיֹּאמֶר שְׁאוּל הַגִּשׁוּ אֵלַי הָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיַּעַל הָעֹלָה:

הגישו אלי העולה. זר מותר להקריב בבמה:

(י) וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה וְהִנֵּה שְׁמוּאֵל בָּא וַיֵּצֵא שָׁאוּל לִקְרָאתוֹ לְבָרְכוֹ: **(יא)** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל מָה עָשִׂיתָ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כִּי רָאִיתִי כִּי נָפֹץ הָעָם מֵעָלַי וְאַתָּה לֹא בָאתָ לְמוֹעֵד הַיָּמִים וּפְלִשְׁתִּים נֶאֱסָפִים מִכְמָשׂ:

מה עשית. הלא אמרתי לך הנני יורד אליך להעלות העולה, אני אעלה אותה, ולא אתה: **למועד הימים.** בתחלת היום:

(יב) וָאֹמַר עַתָּה יֵרְדוּ פְלִשְׁתִּים אֵלַי הַגִּלְגָּל וּפְנֵי יְהוָה לֹא חִלִּיתִי וָאֶתְאַפַּק וָאַעֲלֶה הָעֹלָה: **(ס)**

ואתאפק. נתחזקתי על רצוני, שהיה לבי אומר להמתין לך, על כרחי העמדתי את לבי ואעלה העולה:

(יג) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל נִסְכַּלְתָּ לֹא שָׁמַרְתָּ אֶת מִצְוַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר צִוָּךְ כִּי עַתָּה הֵכִין יְהוָה אֶת מַמְלַכְתְּךָ אֶל יִשְׂרָאֵל עַד עוֹלָם:

כי עתה. לפני עשותך זאת: **הכין ה' את ממלכתך עד עולם.** שכשפוסקין לו גדולה לאדם, פוסקין לו ולדורותיו (מגילה יג ב):

(יד) וְעַתָּה מַמְלַכְתְּךָ לֹא תָקוּם בִּקֵּשׁ יְהוָה לוֹ אִישׁ כִּלְבָבוֹ וַיְצַוֵּהוּ יְהוָה לְנָגִיד עַל עַמּוֹ כִּי לֹא שָׁמַרְתָּ אֵת אֲשֶׁר צִוְּךָ יהוה: **(פ)**

ועתה ממלכתך לא תקום. שכן אמר משה בתורה (דברים יז כ): לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים וגו', הא אם סר, לא יאריך ימים, ואם תאמר לא על מצות נביא נאמר, אלא על מצות התורה, הרי כבר נאמר (שם שם): לשמור את כל דברי התורה הזאת, ואחר כך: לבלתי רום לבבו ולבלתי סור מן המצוה, אפילו ממצות נביא:

(טו) וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיַּעַל מִן הַגִּלְגָּל גִּבְעַת בִּנְיָמִן וַיִּפְקֹד שָׁאוּל אֶת הָעָם הַנִּמְצְאִים עִמּוֹ כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ:

הנמצאים עמו. כי העם נפוצו מעליו, ואלו נשתיירו:

(טז) וְשָׁאוּל וְיוֹנָתָן בְּנוֹ וְהָעָם הַנִּמְצָא עִמָּם יֹשְׁבִים בְּגֶבַע בִּנְיָמִן וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בְמִכְמָשׂ: **(יז)** וַיֵּצֵא הַמַּשְׁחִית מִמַּחֲנֵה פְלִשְׁתִּים שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים הָרֹאשׁ אֶחָד יִפְנֶה אֶל דֶּרֶךְ עָפְרָה אֶל אֶרֶץ שׁוּעָל: **(יח)** וְהָרֹאשׁ אֶחָד יִפְנֶה דֶּרֶךְ בֵּית חֹרוֹן וְהָרֹאשׁ אֶחָד יִפְנֶה דֶּרֶךְ הַגְּבוּל הַנִּשְׁקָף עַל גֵּי הַצְּבֹעִים הַמִּדְבָּרָה: **(ס)**

גי הצבועים. שמצויין בו הצבועים, הוא ששנינו, רבי מאיר אומר: **אף הצבוע.** ותרגם יונתן: **אפעיא.** וכן פירשו רבותינו ז"ל (בבא קמא טז א): צבוע זה אפעה, מין שרץ רע ומזיק:

(יט) וְחָרָשׁ לֹא יִמָּצֵא בְּכֹל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי (אמר) אָמְרוּ פְּלִשְׁתִּים פֶּן יַעֲשׂוּ הָעִבְרִים חֶרֶב אוֹ חֲנִית:

וחרש לא ימצא. לא היה מצוי בתחלת מלכות שאול, כי הפלשתים המושלים בישראל, העבירו כל חרשי ברזל מישראל, פן יעשו כלי זיין להלחם:

(כ) וַיֵּרְדוּ כָל יִשְׂרָאֵל הַפְּלִשְׁתִּים לְלַטּוֹשׁ אִישׁ אֶת מַחֲרַשְׁתּוֹ וְאֶת אֵתוֹ וְאֶת קַרְדֻּמּוֹ וְאֶת מַחֲרֵשָׁתוֹ:

וירדו כל ישראל הפלשתים. וכשהיו ישראל צריכין לחרשי ברזל ללטוש איתים וקרדומות ומחרישות, היו זקוקים לירד אל ארץ פלשתים: **מחרשתו.** שו"ק בלע"ז: **אתו.** קולטר"א בלע"ז: **קרדומו.** בשגו"ר בלע"ז: **מחרשתו.** פישוייר"א בלע"ז:

(כא) וְהָיְתָה הַפְּצִירָה פִּים לַמַּחֲרֵשֹׁת וְלָאֵתִים וְלִשְׁלֹשׁ קַלְשׁוֹן וּלְהַקְרֵדֻּמִּים וּלְהַצִּיב הַדָּרְבֶּן:

והיתה הפצירה פים למחרשות. והיתה להם לאותם שהיה להם טורח לרדת אל הפלשתים ללטוש, היתה הפצירה פים לימ"א בלע"ז, שיש לה הפצר פיות, כלומר פיות וחידודים הרבה, היתה להם לחדד המחרשת והאתים: **ולשלש קלשון.** מזלג עשוי כמין עתר, שקורין פורקד"א, ולו שלש שינים: **ולהציב הדרבן.** לחדדו בראשו לנועצו ולהציבו בתוך המרדע:

(כב) וְהָיָה בְּיוֹם מִלְחֶמֶת וְלֹא נִמְצָא חֶרֶב וַחֲנִית בְּיַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר אֶת שָׁאוּל וְאֶת יוֹנָתָן וַתִּמָּצֵא לְשָׁאוּל וּלְיוֹנָתָן בְּנוֹ:

ותמצא לשאול. על ידי נס:

(כג) וַיֵּצֵא מַצַּב פְּלִשְׁתִּים אֶל מַעֲבַר מִכְמָשׂ: (ס)

מצב פלשתים. דרך אנשי צבא לעשות מהם מצב ומשחית, הם הפושטים ורצים אחר השלל אל העיר, שקורין צנבי"ל בלע"ז: **מצב.** הם נציבים לשמור שלא יצאו מן העיר משחיתים בהם: **אל מעבר מכמש.** הפלשתים היו חונים במכמש, ומכמש בהר, וישראל בעיר ששמה גבע. וגבע היתה בראש ההר, ושני הרים היו זה כנגד זה, והגיא ביניהם, כמו שאמור בענין. ומצב פלשתים נגש אל עבר מכמש שלצד גבע, אל הגיא שביניהם:

נ"ך יומי - יום חמישי, י' אייר

שמואל־א פרק י"ד

(א) וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן בֶּן שָׁאוּל אֶל הַנַּעַר נֹשְׂאֵ כֵּלָיו לְכָה וְנַעְבְּרָה אֶל מַצַּב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַלָּזֶה וּלְאָבִיו לֹא הִגִּיד:

מעבר הלז. כל 'הלז' ו'לזה' שבמקרא, אינו לשון הזה, אלא לשון דבר שכנגדו, והוא מראהו באצבע, ובלע"ז אינו לשון ציש"ט בלע"ז, אלא ציי"ל בלע"ז: **מעבר הלז**. גי שני ההרים:

(ב) וְשָׁאוּל יוֹשֵׁב בִּקְצֵה הַגִּבְעָה תַּחַת הָרִמּוֹן אֲשֶׁר בְּמִגְרוֹן וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ:

בקצה הגבעה. בסוף הגבעה:

(ג) וַאֲחִיָּה בֶן אֲחִיטוּב אֲחִי אִיכָבוֹד | בֶּן פִּינְחָס בֶּן עֵלִי כֹּהֵן | יְיָ בְּשִׁלֹו נֹשֵׂא אֵפוֹד וְהָעָם לֹא יָדַע כִּי הָלַךְ יוֹנָתָן:

נשא אפוד. אורים ותומים:

(ד) וּבֵין הַמַּעְבְּרוֹת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ יוֹנָתָן לַעֲבֹר עַל מַצַּב פְּלִשְׁתִּים שֵׁן הַסֶּלַע מֵהָעֵבֶר מִזֶּה וְשֵׁן הַסֶּלַע מֵהָעֵבֶר מֵזֶה וְשֵׁם הָאֶחָד בּוֹצֵיץ וְשֵׁם הָאֶחָד סֶנֵה:

ובין המעברות אשר בקש יונתן לעבור. כן היה עשוי, שן הסלע היה מהעבר מזה לבין המעברות מזה, ושן הסלע לבין המעברות מזה. הגיא הוא קרוי בין המעברות, והיה לו סלע מכאן, וסלע מכאן, זה בעברו מזה, וזה בעברו מזה, והגיא בין שני העברים, אותו הגיא בקש יונתן לעבור: **שן הסלע.** שם שן האחד 'בוצץ', ושם השני 'סנה':

(ה) הַשֵּׁן הָאֶחָד מָצוּק מִצָּפוֹן מוּל מִכְמָשׂ וְהָאֶחָד מִנֶּגֶב מוּל גָּבַע: (ס)

מצוק מצפון. משופע ועולה מצד צפון אל מכמש: **מול גבע.** שממנה יצא יהונתן:

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל הַנַּעַר | נֹשֵׂא כֵלָיו לְכָה וְנַעְבְּרָה אֶל מַצַּב הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה אוּלַי יַעֲשֶׂה יְיָ לָנוּ כִּי אֵין לַיְיָ מַעְצוֹר לְהוֹשִׁיעַ בְּרַב אוֹ בִמְעָט: **(ז)** וַיֹּאמֶר לוֹ נֹשֵׂא כֵלָיו עֲשֵׂה כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבֶךָ נְטֵה לָךְ הִנְנִי עִמְּךָ כִּלְבָבֶךָ: **(ס) (ח)** וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן הֵנָּה אֲנַחְנוּ עֹבְרִים אֶל הָאֲנָשִׁים וְנִגְלֵינוּ אֲלֵיהֶם: **(ט)** אִם כֹּה יֹאמְרוּ אֵלֵינוּ דֹּמּוּ עַד הַגִּיעֵנוּ אֲלֵיכֶם וְעָמַדְנוּ תַּחְתֵּינוּ וְלֹא נַעֲלֶה אֲלֵיהֶם:

דמו. המתינו, כמו (יהושע י יב): שמש בגבעון דום ; וכן (תהלים לז ז): דום לה', אם כה יאמרו: דומו ונעלה אליכם, שעתם מצלחת ולבם רם עליהם:

(י) וְאִם כֹּה יֹאמְרוּ עֲלֵה עָלֵינוּ וְעָלִינוּ כִּי נְתָנָם יְיָ בְּיָדֵנוּ וְזֶה לָּנוּ הָאוֹת:

ואם כה יאמרו עלו עלינו. פחד הקב"ה בלבם, ויראים לזוז ממקומם:

(יא) וַיִּגָּלוּ שְׁנֵיהֶם אֶל מַצַּב פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים הִנֵּה עִבְרִים יֹצְאִים מִן הַחֹרִים אֲשֶׁר הִתְחַבְּאוּ שָׁם: **(יב)** וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי הַמַּצָּבָה אֶת יוֹנָתָן | וְאֶת נֹשְׂא כֵלָיו וַיֹּאמְרוּ עֲלוּ אֵלֵינוּ וְנוֹדִיעָה אֶתְכֶם **(פ)** דָּבָר וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן אֶל נֹשְׂא כֵלָיו עֲלֵה אַחֲרַי כִּי נְתָנָם הוי׳ בְּיַד יִשְׂרָאֵל:

ויענו. לשון הרמת קול:

(יג) וַיַּעַל יוֹנָתָן עַל יָדָיו וְעַל רַגְלָיו וְנֹשְׂא כֵלָיו אַחֲרָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי יוֹנָתָן וְנֹשֵׂא כֵלָיו מְמוֹתֵת אַחֲרָיו:

על ידיו ועל רגליו. כלומר בכל כח ומרוצה:

(יד) וַתְּהִי הַמַּכָּה הָרִאשֹׁנָה אֲשֶׁר הִכָּה יוֹנָתָן וְנֹשְׂא כֵלָיו כְּעֶשְׂרִים אִישׁ כְּבַחֲצִי מַעֲנֶה צֶמֶד שָׂדֶה:

כבחצי מענה צמד שדה. בתוך שיעור מדת קרקע, מלא חצי מענה של מחרישת צמד בקר החורשת בשדה: **מענה.** הוא תלם המחרישה, שקורין ריי"א בלע"ז, וגבורה גדולה היא זו, שהיו קרובים זה לזה, ונכונים לעזור זה את זה:

(טו) וַתְּהִי חֲרָדָה בַּמַּחֲנֶה בַּשָּׂדֶה וּבְכָל הָעָם הַמַּצָּב וְהַמַּשְׁחִית חָרְדוּ גַּם הֵמָּה וַתִּרְגַּז הָאָרֶץ וַתְּהִי לְחֶרְדַּת אֱלֹהִים: **(טז)** וַיִּרְאוּ הַצֹּפִים לְשָׁאוּל בְּגִבְעַת בִּנְיָמִן וְהִנֵּה הֶהָמוֹן נָמֹוג וַיֹּלֶךְ וַהֲלֹם: **(פ)**

הצופים לשאול. הצופים אשר היו לשאול בגבעת בנימן, צופים ; אישקאגט"ש בלע"ז: **והנה ההמון.** של פלשתים, נמוג ממקומו וילך, וקרב הלום לצד ישראל: **נמוג.** כמו (בראשית ד יב): נד ונע:

(יז) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ פִּקְדוּ נָא וּרְאוּ מִי הָלַךְ מֵעִמָּנוּ וַיִּפְקְדוּ וְהִנֵּה אֵין יוֹנָתָן וְנֹשֵׂא כֵלָיו:

פקדו. לשון פקידה, כמו (איוב ז יח): ותפקדנו לבקרים:

(יח) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַאֲחִיָּה הַגִּישָׁה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים כִּי הָיָה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

הגישה ארון האלהים. אורים ותומים: **כי היה ארון האלהים ביום ההוא.** המקרא חסר תיבה אחת, כי היה ארון האלהים שם ביום ההוא:

(יט) וַיְהִי עַד דִּבֶּר שָׁאוּל אֶל הַכֹּהֵן וְהֶהָמוֹן אֲשֶׁר בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיֹּלֶךְ הָלוֹךְ וָרָב **(פ)** וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַכֹּהֵן אֱסֹף יָדֶךָ: **(כ)** וַיִּזָּעֵק שָׁאוּל וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד הַמִּלְחָמָה וְהִנֵּה הָיְתָה חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ מְהוּמָה גְּדוֹלָה מְאֹד: **(כא)** וְהָעִבְרִים הָיוּ לַפְּלִשְׁתִּים כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם אֲשֶׁר עָלוּ עִמָּם בַּמַּחֲנֶה סָבִיב וְגַם הֵמָּה לִהְיוֹת עִם יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עִם שָׁאוּל וְיוֹנָתָן:

והעברים היו לפלשתים. בעזרתם, מחמת יראה מתמול שלשום, והיום נהפכו גם המה עם חבריהם, להיות בעזרת אחיהם:

(כב) וְכֹ֗ל אִ֤ישׁ יִשְׂרָאֵל֙ הַמִּתְחַבְּאִ֣ים בְּהַ֔ר אֶפְרַ֖יִם שָׁמְע֣וּ כִּֽי־נָ֔סוּ פְּלִשְׁתִּ֖ים וַיִּדְבְּק֣וּ גַם־הֵ֑מָּה אַחֲרֵיהֶ֖ם בַּמִּלְחָמָֽה׃ **(כג)** וַיּ֥וֹשַׁע יְהוָ֖ה בַּיּ֣וֹם הַה֑וּא אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל וְהַמִּלְחָמָ֖ה עָבְרָ֥ה אֶת־בֵּֽית־אָֽוֶן׃ **(כד)** וְאִ֤ישׁ יִשְׂרָאֵל֙ נִגַּ֣שׂ בַּיּ֣וֹם הַה֔וּא וַיֶּאֱלֹ֥ שָׁא֖וּל אֶת־הָעָ֑ם לֵאמֹ֗ר אָר֤וּר הָאִישׁ֙ אֲשֶׁר־יֹאכַ֣ל לֶ֔חֶם עַד־הָעֶ֖רֶב וְנִקַּמְתִּי֙ מֵאֹיְבָ֔י וְלֹא־טָעַ֥ם כָּל־הָעָ֖ם לָֽחֶם׃ **(ס)**

נגש ביום ההוא. היו אצים ונגושים להלחם בפלשתים: **ויואל.** לשון אלה: **אשר יאכל לחם.** כל מאכל במשמע, כמו (ירמיהו יא יט): נשחיתה עץ בלחמו:

(כה) וְכָל־הָאָ֖רֶץ בָּ֣אוּ בַיָּ֑עַר וַיְהִ֥י דְבַ֖שׁ עַל־פְּנֵ֥י הַשָּׂדֶֽה׃

ויהי דבש. דבש קנים גדל בארץ ישראל:

(כו) וַיָּבֹ֥א הָעָ֖ם אֶל־הַיַּ֑עַר וְהִנֵּ֥ה הֹלֵ֖ךְ דְּבָ֣שׁ וְאֵ֤ין מַשִּׁיג֙ יָד֣וֹ אֶל־פִּ֔יו כִּ֥י יָרֵ֖א הָעָ֥ם אֶת־הַשְּׁבֻעָֽה׃

והנה הלך דבש. שהיה נוטף מן הקנים:

(כז) וְיוֹנָתָ֗ן לֹ֤א שָׁמַע֙ בְּהַשְׁבִּ֣יעַ אָבִ֣יו אֶת־הָעָ֔ם וַיִּשְׁלַ֞ח אֶת־קְצֵ֤ה הַמַּטֶּה֙ אֲשֶׁ֣ר בְּיָד֔וֹ וַיִּטְבֹּ֖ל אוֹתָ֑הּ בְּיַעְרַ֣ת הַדְּבָ֔שׁ וַיָּ֤שֶׁב יָדוֹ֙ אֶל־פִּ֔יו (ותראנה) [וַתָּאֹ֥רְנָה] עֵינָֽיו׃

ביערת הדבש. בקנה הדבש, כמו (שמות ב ג): ותשם בסוף, דמתרגמינן: **ושויתיה ביערא.** ו'סוף' הם קנים של אגם, וכן (שיר השירים ה א): **אכלתי יערי עם דבשי.** ובלשון ישמעאל קורין לאותו דבש סוקר"א בלע"ז, מפי רבי נתן הישמעאלי:

(כח) וַיַּ֤עַן אִישׁ־מֵהָעָם֙ וַיֹּ֣אמֶר הַשְׁבֵּ֤עַ הִשְׁבִּ֙יעַ֙ אָבִ֣יךָ אֶת־הָעָ֔ם לֵאמֹ֖ר אָר֣וּר הָאִ֑ישׁ אֲשֶׁ֤ר יֹאכַל־לֶ֙חֶם֙ הַיּ֔וֹם וַיֵּעַ֖ף הָעָֽם׃ **(כט)** וַיֹּ֣אמֶר יְוֹנָתָ֔ן עָכַ֥ר אָבִ֖י אֶת־הָאָ֑רֶץ רְא֣וּ נָא֩ כִּֽי־אָ֨רוּ עֵינַ֜י כִּ֣י טָעַ֗מְתִּי מְעַ֤ט דְּבַשׁ֙ הַזֶּ֔ה׃

עכר אבי את הארץ. בלבל את דעתם ואת ישועתם, כמים עכורים:

(ל) אַ֗ף כִּ֤י לוּא֙ אָכֹ֣ל אָכַ֔ל הַיּ֕וֹם הָעָ֖ם מִשְּׁלַ֣ל אֹיְבָ֑יו אֲשֶׁ֣ר מָצָ֔א כִּ֥י עַתָּ֛ה לֹא־רָבְתָ֥ה מַכָּ֖ה בַּפְּלִשְׁתִּֽים׃

כי עתה לא רבתה מכה. בתמיה:

(לא) וַיַּכּ֥וּ בַיּ֖וֹם הַה֑וּא בַּפְּלִשְׁתִּ֖ים מִמִּכְמָ֥שׂ אַיָּלֹ֖נָה וַיֵּעַ֥ף הָעָ֖ם מְאֹֽד׃ **(לב)** (ויעש) [וַיַּעַשׂ] הָעָ֗ם אֶל־(שלל) [הַשָּׁלָל֙] וַיִּקְח֣וּ צֹ֔אן וּבָקָ֖ר וּבְנֵ֣י בָקָ֑ר וַיִּשְׁחֲט֖וּ אָ֥רְצָה וַיֹּאכַ֛ל הָעָ֖ם עַל־הַדָּֽם׃

ויעש העם. כמו ויעט העם, לשון עיט (בראשית טו יא): **צאן ובקר ובני בקר.** אומר אני: זה אותו ואת בנו לא תשחטו (ויקרא כב כח), ולכך קראם חוטאים. ורבותינו אמרו בשחיטת קדשים, שהיו מקדישים אותם שלמים, ואוכלים לפני זריקת דם, הוא שאמר: ויאכל העם על הדם, אוכלים קדשים ועדיין דם במזרק:

(לג) וַיַּגִּ֥ידוּ לְשָׁא֖וּל לֵאמֹ֑ר הִנֵּ֤ה הָעָם֙ חֹטְאִ֣ים לַיהוָ֔ה לֶאֱכֹ֖ל עַל־הַדָּ֑ם וַיֹּ֣אמֶר בְּגַדְתֶּ֔ם גֹּ֥לוּ אֵלַ֖י הַיּ֥וֹם אֶ֛בֶן גְּדוֹלָֽה׃

גלו אלי. לשון גללו: **היום.** מבעוד יום, ולמטה (פסוק לד) נאמר: ויגישו איש שורו בידו הלילה, רבותינו נחלקו בדבר בסוף מסכת זבחים, יש מהן פירשו: **כאן בחולין כאן בקדשים.** ויש מהן פירשו: כאן בקדשים שהוקדשו ליקרב בבמת נוב גדולה, כאן בקדשים שהוקדשו

ליקרב בבמה קטנה, למד על עולת יחיד שכשירה לישחט בלילה: **אבן גדולה.** עשאה במה, לזרוק עליה דם והקטר חלבים:

(לד) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל פֻּצוּ בָעָם וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם הַגִּישׁוּ אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שְׂיֵהוּ וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תֶחֱטְאוּ לַיהוָה לֶאֱכֹל אֶל הַדָּם וַיַּגִּשׁוּ כָל הָעָם אִישׁ שׁוֹרוֹ בְּיָדוֹ הַלַּיְלָה וַיִּשְׁחֲטוּ שָׁם:

פוצו בעם. הכריזו במקומות הרבה, ויהיו המכריזים נפוצים בעם: **ושחטתם בזה.** כאן, במקום שחיטה. דבר אחר: סכין בדק להם: **הלילה.** בהמות של חולין נשחטו בלילה, כך מפורש בזבחים (שם):

(לה) וַיִּבֶן שָׁאוּל מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֹתוֹ הֵחֵל לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לַיהוָה: (פ)

אותו החל. אותו המזבח, ראשון למזבחות שבנה שאול:

(לו) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נֵרְדָה אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים | לַיְלָה וְנָבְזָה בָהֶם | עַד אוֹר הַבֹּקֶר וְלֹא נַשְׁאֵר בָּהֶם אִישׁ וַיֹּאמְרוּ כָּל הַטּוֹב (ס) בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן נִקְרְבָה הֵלֹם אֶל הָאֱלֹהִים: **(לז)** וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בֵּאלֹהִים הַאֵרֵד אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים הֲתִתְּנֵם בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָנָהוּ בַיּוֹם הַהוּא: **(לח)** וַיֹּאמֶר שָׁאוּל גְּשׁוּ הֵלֹם כֹּל פִּנּוֹת הָעָם וּדְעוּ וּרְאוּ בַמָּה הָיְתָה הַחַטָּאת הַזֹּאת הַיּוֹם:

פנות העם. שרי העם, אבן הפנה היא החשובה:

(לט) כִּי חַי הוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל כִּי אִם יֶשְׁנוֹ בְּיוֹנָתָן בְּנִי כִּי מוֹת יָמוּת וְאֵין עֹנֶהוּ מִכָּל הָעָם: **(מ)** וַיֹּאמֶר אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל אַתֶּם תִּהְיוּ לְעֵבֶר אֶחָד וַאֲנִי וְיוֹנָתָן בְּנִי נִהְיֶה לְעֵבֶר אֶחָד וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל שָׁאוּל הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה: **(ס)**

לעבר אחד. להפיל גורל בין כלכם ובינינו:

(מא) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָבָה תָמִים וַיִּלָּכֵד יוֹנָתָן וְשָׁאוּל וְהָעָם יָצָאוּ:

הבה תמים. תן גורל אמת: **והעם יצאו.** נקיים מן הגורל:

(מב) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל הַפִּילוּ בֵינִי וּבֵין יוֹנָתָן בְּנִי וַיִּלָּכֵד יוֹנָתָן: **(מג)** וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל יוֹנָתָן הַגִּידָה לִי מָה עָשִׂיתָה וַיַּגֶּד לוֹ יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר טָעֹם טָעַמְתִּי בִקְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדִי מְעַט דְּבַשׁ הִנְנִי אָמוּת: **(מד)** וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כֹּה יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסֵף כִּי מוֹת תָּמוּת יוֹנָתָן: **(מה)** וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל שָׁאוּל הֲיוֹנָתָן | יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל חָלִילָה חַי הוי אִם יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת רֹאשׁוֹ אַרְצָה כִּי עִם אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת יוֹנָתָן וְלֹא מֵת: (ס)

ויפדו העם. התירו לו לשאול שבועתו:

(מו) וַיַּעַל שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים הָלְכוּ לִמְקוֹמָם: **(מז)** וְשָׁאוּל לָכַד הַמְלוּכָה עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּחֶם סָבִיב | בְּכָל אֹיְבָיו בְּמוֹאָב | וּבִבְנֵי עַמּוֹן וּבֶאֱדוֹם וּבְמַלְכֵי צוֹבָה וּבַפְּלִשְׁתִּים וּבְכֹל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַרְשִׁיעַ: **(מח)** וַיַּעַשׂ חַיִל וַיַּךְ אֶת עֲמָלֵק וַיַּצֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד שֹׁסֵהוּ: (ס)

ויעש חיל. ויאסף חיל:

(מט) וַיִּהְיוּ בְּנֵי שָׁאוּל יוֹנָתָן וְיִשְׁוִי וּמַלְכִּי שׁוּעַ וְשֵׁם שְׁתֵּי בְנֹתָיו שֵׁם הַבְּכִירָה מֵרַב וְשֵׁם הַקְּטַנָּה מִיכַל: **(נ)** וְשֵׁם אֵשֶׁת שָׁאוּל אֲחִינֹעַם בַּת אֲחִימַעַץ וְשֵׁם שַׂר צְבָאוֹ אַבְינֵר בֶּן נֵר דּוֹד שָׁאוּל:

אבינר בן נר. ונר היה דוד שאול, אחיו של קיש, ושניהם בני אביאל, וגם אביאל נקרא נר, בדברי הימים (א ח לג), שהיה מדליק נרות לרבים במבואות האפלים (ויקרא רבה ט ב):

(נא) וְקִישׁ אֲבִי שָׁאוּל וְנֵר אֲבִי אַבְנֵר בֶּן אֲבִיאִל: (ס) **(נב)** וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה חֲזָקָה עַל פְּלִשְׁתִּים כֹּל יְמֵי שָׁאוּל וְרָאָה שָׁאוּל כָּל אִישׁ גִּבּוֹר וְכָל בֶּן חַיִל וַיַּאַסְפֵהוּ אֵלָיו: (ס)

וראה שאול. לשון הוה, כשהיה שאול רואה איש גבור חיל, היה אוספו אליו:

נ"ך יומי - יום ששי, י"א אייר

שמואל־א פרק ט"ו

(א) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל אֹתִי שָׁלַח הוי' לִמְשָׁחֲךָ לְמֶלֶךְ עַל עַמּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שְׁמַע לְקוֹל דִּבְרֵי הוי': **(ס)**

ועתה שמע לקול דברי ה'. פעם אחת נסכלת, עתה הזהר בעצמך:

(ב) כֹּה אָמַר הוי' צְבָאוֹת פָּקַדְתִּי אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה עֲמָלֵק לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׂם לוֹ בַּדֶּרֶךְ בַּעֲלֹתוֹ מִמִּצְרָיִם: **(ג)** עַתָּה לֵךְ וְהִכִּיתָה אֶת עֲמָלֵק וְהַחֲרַמְתֶּם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תַחְמֹל עָלָיו וְהֵמַתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מֵעֹלֵל וְעַד יוֹנֵק מִשּׁוֹר וְעַד שֶׂה מִגָּמָל וְעַד חֲמוֹר: **(ס)**

משור ועד שה. שהיו בעלי כשפים, ומשנין עצמן ודומין לבהמה:

(ד) וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים מָאתַיִם אֶלֶף רַגְלִי וַעֲשֶׂרֶת אַלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה:

וישמע שאול. לשון הכרזה, כמו (לעיל יד כ): ויזעק שאול: **ויפקדם בטלאים.** אמר לכל אחד ואחד, שיקח טלה מצאנו של מלך, ואחר כך מנה את הטלאים, לפי שאסור למנות את ישראל, שנאמר בם (בראשית לב יב): לא יספר מרוב:

(ה) וַיָּבֹא שָׁאוּל עַד עִיר עֲמָלֵק וַיָּרֶב בַּנָּחַל:

וירב בנחל. וילחם בנחל. ורבותינו אמרו (יומא כב ב): על עסקי נחל רב ודן את עצמו, ומה בשביל נפש אחת אמרה תורה ערוף עגלה בנחל, בשביל כל הנפשות האלו לא כל שכן, אם אדם חטא, בהמה מה חטאה:

(ו) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקֵּינִי לְכוּ סֻרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ עֲמָלֵקִי פֶּן אֹסִפְךָ עִמּוֹ וְאַתָּה עָשִׂיתָה חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיָּסַר קֵינִי מִתּוֹךְ עֲמָלֵק:

אל הקיני. בני יתרו, שהיו יושבין במדבר יהודה בנגב ערד, שהלכו אצל יעבץ ללמוד תורה, וערד הוא עמלק, הכנעני מלך ערד, עמלק היה, שנאמר (במדבר כא א): יושב הנגב, ועמלק יושב בארץ הנגב (שם יג כט): **עם כל בני ישראל.** שנהנו מסעודתו משה ואהרן וכל זקני ישראל, והרי מעלה עליו כאלו עשה חסד עם כל בני ישראל:

(ז) וַיַּךְ שָׁאוּל אֶת עֲמָלֵק מֵחֲוִילָה בּוֹאֲךָ שׁוּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרָיִם: **(ח)** וַיִּתְפֹּשׂ אֶת אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק חַי וְאֶת כָּל הָעָם הֶחֱרִים לְפִי חָרֶב: **(ט)** וַיַּחְמֹל שָׁאוּל וְהָעָם עַל אֲגַג וְעַל מֵיטַב הַצֹּאן וְהַבָּקָר וְהַמִּשְׁנִים וְעַל הַכָּרִים וְעַל כָּל הַטּוֹב וְלֹא אָבוּ הַהֲרִימָם וְכָל הַמְּלָאכָה נִמְבֶּזֶה וְנָמֵס אֹתָהּ הֶחֱרִימוּ: **(פ)**

והמשנים. אין לו דמיון, והם הבריאים. ואומר אני: לשון 'משנים', כמו (בראשית מג יב): כסף משנה, על שם שהוא כפול בבשר ובשומן, וכן (שופטים ו כה): ופר השני שבע שנים: **נמבזה ונמס.** כמו נבזה, והמ"ם טפילה בו:

(י) וַיְהִי֙ דְּבַר־יְהוָ֔ה אֶל־שְׁמוּאֵ֖ל לֵאמֹ֑ר: **(יא)** נִחַ֜מְתִּי כִּֽי־הִמְלַ֣כְתִּי אֶת־שָׁא֗וּל לְמֶ֙לֶךְ֙ כִּֽי־שָׁ֣ב מֵאַחֲרַ֔י וְאֶת־דְּבָרַ֖י לֹ֣א הֵקִ֑ים וַיִּ֣חַר לִשְׁמוּאֵ֗ל וַיִּזְעַ֛ק אֶל־יְהוָ֖ה כָּל־הַלָּֽיְלָה:

נחמתי. מחשבה עלתה בלבי על מלכות שאול שהמלכתי:

(יב) וַיַּשְׁכֵּ֤ם שְׁמוּאֵל֙ לִקְרַ֣את שָׁא֔וּל בַּבֹּ֖קֶר וַיֻּגַּ֣ד לִשְׁמוּאֵ֑ל לֵאמֹ֗ר בָּ֤א שָׁאוּל֙ הַכַּרְמֶ֔לָה וְהִנֵּ֥ה מַצִּ֖יב לוֹ֣ יָ֑ד וַיִּסֹּ֣ב וַיַּעֲבֹ֔ר וַיֵּ֖רֶד הַגִּלְגָּֽל:

מציב לו יד. בונה לו מזבח הוא המזבח שנאמר באליהו (מלכים א יח ל): **וירפא את מזבח ה' ההרוס.** ויונתן תרגם: והא מתקן ליה תמן אתר לפלגא ביה ביזתא:

(יג) וַיָּבֹ֥א שְׁמוּאֵ֖ל אֶל־שָׁא֑וּל וַיֹּ֤אמֶר לוֹ֙ שָׁא֔וּל בָּר֥וּךְ אַתָּ֖ה לַיהוָ֑ה הֲקִימֹ֥תִי אֶת־דְּבַ֖ר יְהוָֽה: **(יד)** וַיֹּ֣אמֶר שְׁמוּאֵ֔ל וּמָ֥ה קֹּ֖ול הַצֹּ֣אן הַזֶּ֑ה בְּאָזְנָ֔י וְקֹ֥ול הַבָּקָ֖ר אֲשֶׁ֥ר אָנֹכִ֖י שֹׁמֵֽעַ: **(טו)** וַיֹּ֣אמֶר שָׁא֔וּל מֵעֲמָלֵקִ֖י הֱבִיאֻ֑ום אֲשֶׁ֣ר חָמַ֤ל הָעָם֙ עַל־מֵיטַ֣ב הַצֹּ֔אן וְהַבָּקָ֖ר לְמַ֣עַן זְבֹ֣חַ לַיהוָ֣ה אֱלֹהֶ֑יךָ וְאֶת־הַיּוֹתֵ֖ר הֶחֱרַ֥מְנוּ: (ס) **(טז)** וַיֹּ֣אמֶר שְׁמוּאֵ֔ל אֶל־שָׁא֖וּל הֶרֶ֥ף וְאַגִּ֛ידָה לְךָ֖ אֵ֣ת אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֤ר יְהוָה֙ אֵלַ֣י הַלָּ֔יְלָה (ויאמרו) וַיֹּ֥אמֶר לֹ֖ו דַּבֵּֽר: (ס)

הרף. כתרגומו: אוריך, פירוש המתן:

(יז) וַיֹּ֣אמֶר שְׁמוּאֵ֗ל הֲלֹוא֩ אִם־קָטֹ֨ן אַתָּ֜ה בְּעֵינֶ֗יךָ רֹ֚אש שִׁבְטֵי֙ יִשְׂרָאֵ֔ל אֲתָּ֖ה וַיִּמְשָׁחֲךָ֥ יְהוָ֖ה לְמֶ֥לֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵֽל:

ראש שבטי ישראל אתה. תרגם יונתן: שבטא דבנימין עבר בימא בריש כל עמא, כמה שנאמר (תהלים סח כח): בנימין צעיר רודם:

(יח) וַיִּשְׁלָחֲךָ֣ יְהוָ֔ה בְּדֶ֖רֶךְ וַיֹּ֣אמֶר לֵ֗ךְ וְהַחֲרַמְתָּה֙ אֶת־הַחַטָּאִ֣ים אֶ֔ת עֲמָלֵ֖ק וְנִלְחַמְתָּ֣ בֹּ֑ו עַ֖ד כַּלֹּותָ֥ם אֹתָֽם:

עד כלותם אותם. העם אשר אתך יכלו אותם:

(יט) וְלָ֣מָּה לֹא־שָׁמַ֗עְתָּ בְּקֹ֙ול֙ יְהוָ֔ה וַתַּ֖עַט אֶל־הַשָּׁלָ֑ל וַתַּ֥עַשׂ הָרַ֖ע בְּעֵינֵ֥י יְהוָֽה: (ס)

ותעט. כמו ותעף, לשון עיט (בראשית טו יא):

(כ) וַיֹּ֣אמֶר שָׁא֔וּל אֶל־שְׁמוּאֵ֖ל אֲשֶׁ֣ר שָׁמַ֑עְתִּי בְּקֹ֣ול יְהוָ֔ה וָאֵלֵּ֕ךְ בַּדֶּ֖רֶךְ אֲשֶׁ֣ר שְׁלָחַ֑נִי יְהוָ֔ה וָאָבִ֗יא אֶת־אֲגַג֙ מֶ֣לֶךְ עֲמָלֵ֔ק וְאֶת־עֲמָלֵ֖ק הֶחֱרַ֥מְתִּי: **(כא)** וַיִּקַּ֤ח הָעָם֙ מֵהַשָּׁלָ֔ל צֹ֚אן וּבָקָ֔ר רֵאשִׁ֖ית הַחֵ֑רֶם לִזְבֹּ֥חַ לַיהוָ֖ה אֱלֹהֶ֥יךָ בַּגִּלְגָּֽל:

ראשית החרם. מיטב החרם, וכן (דברים יח ד): ראשית דגנך, כמה שנאמר (במדבר יח ל): **בהרימכם את חלבו ממנו.** ויונתן תרגם: קדם דיחרמון:

(כב) וַיֹּ֣אמֶר שְׁמוּאֵ֗ל הַחָפֵ֤ץ לַיהוָה֙ בְּעֹלֹ֣ות וּזְבָחִ֔ים כִּשְׁמֹ֖עַ בְּקֹ֣ול יְהוָ֑ה הִנֵּ֤ה שְׁמֹ֙עַ֙ מִזֶּ֣בַח טֹ֔וב לְהַקְשִׁ֖יב מֵחֵ֥לֶב אֵילִֽים:

הנה שמוע. בקולו, טוב מזבח: **להקשיב מחלב אילים.** זה מוסב על הנה שמוע מזבח טוב, ולהקשיב, מחלב אילים:

(כג) כִּ֣י חַטַּאת֩ קֶ֨סֶם מֶ֜רִי וְאָ֣וֶן וּתְרָפִ֗ים הַפְצַר֙ יַ֣עַן מָאַ֔סְתָּ אֶת־דְּבַ֖ר יְהוָ֑ה וַיִּמְאָסְךָ֥ מִמֶּ֖לֶךְ: **(ס)**

כי חטאת קסם מרי ואון ותרפים הפצר. וכעונש של און ותרפים, כן עונש של הפצר. ויונתן תרגם: ארי כחוב גבריא וכו' וכחובי עמא דטעו בתר טעותא, כן חובת כל אנש דפצר ומוסיף וכו': **הפצר.** לשון תוספת, וכן (בראשית לג יא): ויפצר בו, הרבה עליו דברים:

(כד) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל שְׁמוּאֵל חָטָאתִי כִּי עָבַרְתִּי אֶת פִּי יהוה וְאֶת דְּבָרֶיךָ כִּי יָרֵאתִי אֶת הָעָם וָאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם:

יראתי את העם. דואג האדומי, שהיה חשוב כולם:

(כה) וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת חַטָּאתִי וְשׁוּב עִמִּי וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לַיהוה: **(כו)** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל לֹא אָשׁוּב עִמֶּךָּ כִּי מָאַסְתָּה אֶת דְּבַר יהוה וַיִּמְאָסְךָ יהוה מִהְיוֹת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל: (ס) **(כז)** וַיִּסֹּב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת וַיַּחֲזֵק בִּכְנַף מְעִילוֹ וַיִּקָּרַע:

ויחזק בכנף מעילו. לפי פשוטו משמעו, שכשפנה שמואל ללכת מאחרי שאול, אחז שאול בכנף של שמואל, לפי שהיה שאול מבקש ממנו שישוב עד שישתחוה בגלגל שהיה שם אהל מועד. ומדרש אגדה (שוחר טוב) חולקים אמוראים, יש אומרים: **מעילו של שמואל קרע שאול.** ויש אומרים: מעילו של שאול קרע שמואל, ומסר לו סימן זה, מי שיכרות כנף מעילו, הוא ימלוך תחתיו, והוא שאמר לו שאול לדוד ביום שכרת את המעיל (לקמן כד כ): ידעתי כי מלוך תמלוך:

(כח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁמוּאֵל קָרַע יהוה אֶת מַמְלְכוּת יִשְׂרָאֵל מֵעָלֶיךָ הַיּוֹם וּנְתָנָהּ לְרֵעֲךָ הַטּוֹב מִמֶּךָּ: **(כט)** וְגַם נֵצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יְשַׁקֵּר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

וגם נצח ישראל לא ישקר. ואם תאמר אשוב מעוני לפניו, לא יועיל עוד ליטול את המלוכה ממי שנתנה לו, כי הקב"ה שהוא נצחונו של ישראל, לא ישקר מליתן הטובה לזה שאמר ליתן:

(ל) וַיֹּאמֶר חָטָאתִי עַתָּה כַּבְּדֵנִי נָא נֶגֶד זִקְנֵי עַמִּי וְנֶגֶד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמִּי וְהִשְׁתַּחֲוֵיתִי לַיהוה אֱלֹהֶיךָ: **(לא)** וַיָּשָׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרֵי שָׁאוּל וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁאוּל לַיהוה: (ס) **(לב)** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַגִּישׁוּ אֵלַי אֶת אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק וַיֶּלֶךְ אֵלָיו אֲגַג מַעֲדַנֹּת וַיֹּאמֶר אֲגַג אָכֵן סָר מַר הַמָּוֶת:

אגג מעדנות. יונתן תרגם: אגג מפנקא: **אכן סר מר המות.** באמת ידעתי כי סר וקרב עלי מרירת המות:

(לג) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר שִׁכְּלָה נָשִׁים חַרְבֶּךָ כֵּן תִּשְׁכַּל מִנָּשִׁים אִמֶּךָ וַיְשַׁסֵּף שְׁמוּאֵל אֶת אֲגַג לִפְנֵי יהוה בַּגִּלְגָּל: (ס)

כאשר שכלה נשים חרבך. להושיבם אלמנות מבעליהם, שהייתם חותכים זנבי בחורי ישראל: **וישסף.** חתכו לארבע, ואין לתיבה זו דמיון. ותרגום וישסף, ופשח. ובגמרא שלנו יש הוה מפשח ויהיב לן אלותא, כלומר בוקע:

(לד) וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה וְשָׁאוּל עָלָה אֶל בֵּיתוֹ גִּבְעַת שָׁאוּל: **(לה)** וְלֹא יָסַף שְׁמוּאֵל לִרְאוֹת אֶת שָׁאוּל עַד יוֹם מוֹתוֹ כִּי הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל וַיהוה נִחָּם כִּי הִמְלִיךְ אֶת שָׁאוּל עַל יִשְׂרָאֵל: (ס)

נ"ך יומי - שבת - קדש פרשת אחרי - מות קדושים, י"ב אייר

שמואל־א פרק ט"ז

(א) וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל שְׁמוּאֵ֔ל עַד מָתַ֖י אַתָּ֣ה מִתְאַבֵּ֑ל אֶל שָׁא֗וּל וַאֲנִי֙ מְאַסְתִּ֣יו מִמְּלֹךְ֔ עַל יִשְׂרָאֵ֔ל מַלֵּ֥א קַרְנְךָ֖ שֶׁ֑מֶן וְלֵ֙ךְ אֶשְׁלָחֲךָ֣ אֶל יִשַׁ֔י בֵּ֖ית הַלַּחְמִ֑י כִּ֤י רָאִ֙יתִי֙ בְּבָנָ֣יו לִ֔י מֶ֖לֶךְ׃

בית הלחמי. בבית לחם, וכן דרך כל דבר ששמו בשתי תיבות, כמו: בית לחם, בית שמש, בית אל, קרית ארבע, אם בא להטיל בו ה"א, מטיל בין שתי התיבות, כגון: קרית הארבע, בית האלי, בית הלחמי:

(ב) וַיֹּ֤אמֶר שְׁמוּאֵל֙ אֵ֣יךְ אֵלֵ֔ךְ וְשָׁמַ֥ע שָׁא֖וּל וַהֲרָגָ֑נִי **(ס)** וַיֹּ֣אמֶר יְהוָ֗ה עֶגְלַ֤ת בָּקָר֙ תִּקַּ֣ח בְּיָדֶ֔ךָ וְאָמַרְתָּ֖ לִזְבֹּ֣חַ לַיהוָ֑ה בָּֽאתִי׃ **(ג)** וְקָרָ֤אתָ לְיִשַׁי֙ בַּזֶּ֔בַח וְאָנֹכִ֥י אוֹדִיעֲךָ֖ אֶת אֲשֶׁ֣ר תַּעֲשֶׂ֑ה וּמָשַׁחְתָּ֥ לִי֙ אֶת אֲשֶׁ֣ר אֹמַ֔ר אֵלֶֽיךָ׃ **(ד)** וַיַּ֣עַשׂ שְׁמוּאֵ֔ל אֵ֖ת אֲשֶׁ֣ר דִּבֶּ֑ר יְהוָ֔ה וַיָּבֹ֖א בֵּ֣ית לָ֑חֶם וַיֶּֽחֶרְדּ֤וּ זִקְנֵי֙ הָעִ֔יר לִקְרָאתֹ֖ו וַיֹּ֣אמֶר שָׁלֹ֔ם בּוֹאֶֽךָ׃

ויחרדו. מהרו לצאת לקראתו:

(ה) וַיֹּ֕אמֶר | שָׁלֹ֖ום לִזְבֹּ֣חַ לַיהוָ֑ה בָּ֣אתִי הִתְקַדְּשׁ֗וּ וּבָאתֶם֙ אִתִּ֣י בַּזֶּ֔בַח וַיְקַדֵּ֥שׁ אֶת יִשַׁ֖י וְאֶת בָּנָ֑יו וַיִּקְרָ֥א לָהֶ֖ם לַזָּֽבַח׃ **(ו)** וַיְהִ֗י בְּבֹואָם֙ וַיַּ֣רְא אֶת אֱלִיאָ֔ב וַיֹּ֕אמֶר אַ֥ךְ נֶ֖גֶד יְהוָ֥ה מְשִׁיחֹֽו׃

ויאמר אך נגד ה' משיחו. ויאמר בלבו, אך אמת הוא זה (ז) אל תבט אל מראהו. אל יופי תארו: **כי מאסתיהו.** לפי שכעסן הוא, כמה שנאמר (לקמן יז כח): ויחר אף אליאב בדוד: **כי לא אשר יראה האדם.** אף על פי שקראת לעצמך רואה, שאמרת לשאול (לעיל ט יט): אנכי הרואה, כאן אני מודיעך שאינך רואה:

(ז) וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל שְׁמוּאֵ֔ל אַל תַּבֵּ֖ט אֶל מַרְאֵ֑הוּ וְאֶל גְּבֹ֣הַּ קֹומָתֹ֔ו כִּ֥י מְאַסְתִּיהוּ֙ כִּ֣י | לֹ֔א אֲשֶׁ֥ר יִרְאֶ֖ה הָאָדָ֑ם כִּ֤י הָאָדָם֙ יִרְאֶ֣ה לָעֵינַ֔יִם וַיהוָ֖ה יִרְאֶ֥ה לַלֵּבָֽב׃ **(ח)** וַיִּקְרָ֤א יִשַׁי֙ אֶל אֲבִינָדָ֔ב וַיַּעֲבִרֵ֖הוּ לִפְנֵ֣י שְׁמוּאֵ֑ל וַיֹּ֣אמֶר גַּם בָּזֶ֔ה לֹ֥א בָחַ֖ר יְהוָֽה׃ **(ט)** וַיַּעֲבֵ֥ר יִשַׁ֛י שַׁמָּ֖ה וַיֹּ֣אמֶר גַּם בָּזֶ֔ה לֹ֥א בָחַ֖ר יְהוָֽה׃

ויעבר ישי שמה. הוא שמעא:

(י) וַיַּעֲבֵ֥ר יִשַׁ֛י שִׁבְעַ֥ת בָּנָ֖יו לִפְנֵ֣י שְׁמוּאֵ֑ל וַיֹּ֣אמֶר שְׁמוּאֵל֮ אֶל יִשַׁי֒ לֹ֣א בָחַ֤ר יְהוָה֙ בְּאֵ֔לֶּה׃ **(יא)** וַיֹּ֣אמֶר שְׁמוּאֵ֔ל אֶל יִשַׁ֔י הֲתַ֥מּוּ הַנְּעָרִ֖ים וַיֹּ֣אמֶר עֹ֑וד שָׁאָ֗ר הַקָּטָן֙ וְהִנֵּ֣ה רֹעֶ֔ה בַּצֹּ֑אן וַיֹּ֣אמֶר שְׁמוּאֵ֔ל אֶל יִשַׁ֖י שִׁלְחָ֥ה וְקָחֵ֛נוּ כִּ֥י לֹ֖א נָסֹ֑ב עַד בֹּאֹ֖ו פֹּֽה׃

שאר הקטן. נשאר הקטן: **לא נסוב.** לא נשב לאכול, כל מושב סעודה קרויה הסבה:

(יב) וַיִּשְׁלַ֣ח וַיְבִיאֵ֔הוּ וְהוּא֙ אַדְמֹונִ֔י עִם יְפֵ֥ה עֵינַ֖יִם וְטֹ֣וב רֹ֑אִי **(פ)** וַיֹּ֣אמֶר יְהוָ֗ה קוּם֙ מְשָׁחֵ֣הוּ כִּֽי־זֶ֔ה הֽוּא׃ **(יג)** וַיִּקַּ֤ח שְׁמוּאֵל֙ אֶת קֶ֣רֶן הַשֶּׁ֔מֶן וַיִּמְשַׁ֥ח אֹתֹ֖ו בְּקֶ֣רֶב אֶחָ֑יו וַתִּצְלַ֤ח רוּחַ֙ יְהוָ֔ה אֶל דָּוִ֖ד מֵהַיֹּ֣ום הַה֑וּא וָמָ֗עְלָה וַיָּ֙קָם֙ שְׁמוּאֵ֔ל וַיֵּ֖לֶךְ הָרָמָֽתָה׃ **(ס)**

ותצלח רוח ה'. רוח גבורה:

(יד) וְרוּחַ הוי' סָרָה מֵעִם שָׁאוּל וּבִעָתַתּוּ רוּחַ רָעָה מֵאֵת הוי': **(טו)** וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי שָׁאוּל אֵלָיו הִנֵּה נָא רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה מְבַעַתֶּךָּ: **(טז)** יאמַר נָא אֲדֹנֵנוּ עֲבָדֶיךָ לְפָנֶיךָ יְבַקְשׁוּ אִישׁ יֹדֵעַ מְנַגֵּן בַּכִּנּוֹר וְהָיָה בִּהְיוֹת עָלֶיךָ רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה וְנִגֵּן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ: (פ)
עבדיך לפניך. הנה עבדיך לפניך אשר יעשו מצותיך:
(יז) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל עֲבָדָיו רְאוּ נָא לִי אִישׁ מֵיטִיב לְנַגֵּן וַהֲבִיאוֹתֶם אֵלָי: **(יח)** וַיַּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶּן לְיִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי יֹדֵעַ נַגֵּן וְגִבּוֹר חַיִל וְאִישׁ מִלְחָמָה וּנְבוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאַר וַהוי' עִמּוֹ:

אחד מהנערים. מיוחד שבהם, דואג האדומי: **יודע נגן.** כל עצמו נתכוון להכניס עין רעה של שאול בדוד, שיתקנא בו:

(יט) וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל יִשַׁי וַיֹּאמֶר שִׁלְחָה אֵלַי אֶת דָּוִד בִּנְךָ אֲשֶׁר בַּצֹּאן: **(כ)** וַיִּקַּח יִשַׁי חֲמוֹר לֶחֶם וְנֹאד יַיִן וּגְדִי עִזִּים אֶחָד וַיִּשְׁלַח בְּיַד דָּוִד בְּנוֹ אֶל שָׁאוּל: **(כא)** וַיָּבֹא דָוִד אֶל שָׁאוּל וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֶּאֱהָבֻהוּ מְאֹד וַיְהִי לוֹ נֹשֵׂא כֵלִים: **(כב)** וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶל יִשַׁי לֵאמֹר יַעֲמָד נָא דָוִד לְפָנַי כִּי מָצָא חֵן בְּעֵינָי: **(כג)** וְהָיָה בִּהְיוֹת רוּחַ אֱלֹהִים אֶל שָׁאוּל וְלָקַח דָּוִד אֶת הַכִּנּוֹר וְנִגַּן בְּיָדוֹ וְרָוַח לְשָׁאוּל וְטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ הָרָעָה: (פ)

פרק משנה שבועי

סנהדרין פרק ד׳

א. אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת, בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד) מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם. מַה בֵּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, וְדִינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת פּוֹתְחִין בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה, וְדִינֵי נְפָשׁוֹת פּוֹתְחִין לִזְכוּת וְאֵין פּוֹתְחִין לְחוֹבָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַטִּין עַל פִּי אֶחָד בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה, וְדִינֵי נְפָשׁוֹת מַטִּין עַל פִּי אֶחָד לִזְכוּת וְעַל פִּי שְׁנַיִם לְחוֹבָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַחֲזִירִין בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה, דִּינֵי נְפָשׁוֹת מַחֲזִירִין לִזְכוּת וְאֵין מַחֲזִירִין לְחוֹבָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְחוֹבָה, דִּינֵי נְפָשׁוֹת הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְאֵין הַכֹּל מְלַמְּדִין חוֹבָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת וְהַמְלַמֵּד זְכוּת מְלַמֵּד חוֹבָה, דִּינֵי נְפָשׁוֹת הַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת, אֲבָל הַמְלַמֵּד זְכוּת אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְלַמֵּד חוֹבָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת דָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין בַּלַּיְלָה, דִּינֵי נְפָשׁוֹת דָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין בַּיּוֹם. דִּינֵי מָמוֹנוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בַיּוֹם בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה, דִּינֵי נְפָשׁוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בַיּוֹם לִזְכוּת וּבְיוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו לְחוֹבָה, לְפִיכָךְ אֵין דָּנִין לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב:

ר"ע מברטנורה

אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְכוּ' שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם. וּבְדִינֵי נְפָשׁוֹת כְּתִיב (דְּבָרִים יג) וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ. וְזֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין מַאֲרִיכִין בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, שֶׁלֹּא תִנָּעֵל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹזִין. אֶלָּא אִם כֵּן רָאוּ בֵּית דִּין שֶׁהַדִּין מְרֻמֶּה. וּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה הוּא הַשְׁאֵלָה בָּעִנְיָן בְּעַצְמוֹ, כְּגוֹן כַּמָּה הִלְוָהוּ וּמָתַי הִלְוָהוּ וּבְאֵיזֶה עִנְיָן הִלְוָהוּ וּבְאֵיזֶה מָקוֹם הִלְוָהוּ. וְיֵשׁ מִין אַחֵר מִן הַשְׁאֵלָה שֶׁנִּקְרֵאת בְּדִיקָה, וְאֵינוֹ בָּעִנְיָן בְּעַצְמוֹ, כְּגוֹן שֶׁיִּשְׁאֲלוּ לוֹ מֶה הָיָה לָבוּשׁ, כֵּלִים שְׁחוֹרִים אוֹ כֵלִים לְבָנִים, עוֹמֵד הָיָה אוֹ יוֹשֵׁב בְּשָׁעָה שֶׁהִלְוָהוּ: **פּוֹתְחִים.** מַשְׁאוֹ וּמַתָּנוֹ שֶׁל דִּין. בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה: **מַחֲזִירִין.** סוֹתְרִין אֶת הַדִּין אַחַר שֶׁגְּמָרוּהוּ וְיָדְעוּ שֶׁטָּעוּ: **וְאֵין הַכֹּל מְלַמְּדִין חוֹבָה.** שֶׁאִם אָמַר אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו חוֹבָה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ: **דָּנִים בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין בַּלַּיְלָה.** דִּכְתִיב (שְׁמוֹת יח) וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת, וּכְתִיב (דְּבָרִים כא) וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו, הָא כֵּיצַד, יוֹם לִתְחִלַּת דִּין, וְלַיְלָה לִגְמַר דִּין: **דָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין בַּיּוֹם.** דִּכְתִיב (בְּמִדְבַּר כה) וְהוֹקַע אוֹתָם לַה' נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ: **גּוֹמְרִים בּוֹ בַיּוֹם בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה [וְכוּ'].** דְּאָמַר קְרָא (יְשַׁעְיָה א) מְלֵאתִי מִשְׁפָּט צֶדֶק יָלִין בָּהּ: **לְפִיכָךְ אֵין דָּנִים לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת.** שֶׁנִּמְצָא גְּמַר דִּינוֹ בְּשַׁבָּת, וּלְהַשְׁהוֹתוֹ אַחַר שַׁבָּת אִי אֶפְשָׁר מִפְּנֵי עִנּוּי הַדִּין, וּלְדוּנוֹ בּוֹ בַיּוֹם אִי אֶפְשָׁר, שֶׁאֵין אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לה) לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, לְמֵד עַל מְחֻיָּבֵי שְׂרֵפָה שֶׁאֵין שׂוֹרְפִין אוֹתָן בְּשַׁבָּת, וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר חַיָּבֵי מִיתוֹת:

ב. דִּינֵי הַטֻּמְאוֹת וְהַטָּהֳרוֹת מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל, דִּינֵי נְפָשׁוֹת מַתְחִילִין מִן הַצַּד. הַכֹּל כְּשֵׁרִין לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֵין הַכֹּל כְּשֵׁרִין לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת, אֶלָּא כֹּהֲנִים, לְוִיִּם, וְיִשְׂרְאֵלִים הַמַּשִׂיאִין לַכְּהֻנָּה:

ר"ע מברטנורה

מִן הַצָּד. מִן הַקְּטַנִּים בְּחָכְמָה שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בַּצַּד. דְּאָמַר קְרָא (שָׁם כג) וְלֹא תַעֲנֶה עַל רִב, וּכְתִיב רַב, כְּלוֹמַר לֹא תַעֲנֶה עַל מֻפְלָא שֶׁבְּבֵית דִּין וְלִנְטוֹת מִדְּבָרָיו, לְפִיכָךְ אֵין שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו אֶלָּא בַּסּוֹף: **הַכֹּל כְּשֵׁרִים לָדוּן.** וַאֲפִלּוּ גֵּר. וְהוּא שֶׁתִּהֵא אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. וּמַמְזֵר נַמִּי כָּשֵׁר לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת: **וְאֵין הַכֹּל כְּשֵׁרִים לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת.** דִּכְתִיב (שְׁמוֹת יח) וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ וְנָשְׂאוּ אִתָּךְ, בְּדוֹמִין לְךָ, מַה מֹּשֶׁה רַבֵּנוּ מְיֻחָס אַף בֵּית דִּין מְיֻחָסִים:

ג. סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַּחֲצִי גֹּרֶן עֲגֻלָּה, כְּדֵי שֶׁיִּהוּ רוֹאִין זֶה אֶת זֶה. וּשְׁנֵי סוֹפְרֵי הַדַּיָּנִין עוֹמְדִין לִפְנֵיהֶם, אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל, וְכוֹתְבִין דִּבְרֵי הַמְזַכִּין וְדִבְרֵי הַמְחַיְּבִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה, אֶחָד כּוֹתֵב דִּבְרֵי הַמְזַכִּין, וְאֶחָד כּוֹתֵב דִּבְרֵי הַמְחַיְּבִין, וְהַשְּׁלִישִׁי כּוֹתֵב דִּבְרֵי הַמְזַכִּין וְדִבְרֵי הַמְחַיְּבִין:

ר"ע מברטנורה

כַּחֲצִי גֹּרֶן עֲגֻלָּה כְּדֵי שֶׁיִּהוּ רוֹאִים זֶה אֶת זֶה. דְּאָמַר קְרָא (שִׁיר ז) שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר. שָׁרְרֵךְ אַגַּן זוֹ סַנְהֶדְרִין שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בְּטַבּוּרוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמְגִנָּה עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהִיא דוֹמָה לְסַהַר, שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּעִגּוּל כַּחֲצִי יָרֵחַ. תַּרְגּוּם יָרֵחַ, סִיהֲרָא. וּבַעֲגֻלָּה שְׁלֵמָה אֵין יוֹשְׁבִים, מִפְּנֵי שֶׁצְּרִיכִים בַּעֲלֵי דִינִים וְהָעֵדִים לִכָּנֵס וּלְדַבֵּר בִּפְנֵי כֻלָּם: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה הָיוּ.** כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי עֵדִים עַל הַמְזַכִּין וּשְׁנֵי עֵדִים עַל הַמְחַיְּבִין. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

ד. וְשָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים יוֹשְׁבִין לִפְנֵיהֶם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ. הָיוּ צְרִיכִין לִסְמֹךְ, סוֹמְכִין מִן הָרִאשׁוֹנָה. אֶחָד מִן הַשְּׁנִיָּה בָּא לוֹ לָרִאשׁוֹנָה וְאֶחָד מִן הַשְּׁלִישִׁית בָּא לוֹ לַשְּׁנִיָּה, וּבוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד מִן הַקָּהָל וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּשְּׁלִישִׁית. וְלֹא הָיָה יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן, אֶלָּא יוֹשֵׁב בְּמָקוֹם הָרָאוּי לוֹ:

ר"ע מברטנורה

וְשָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת. וְכָל שׁוּרָה שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. שֶׁמָּא יֵחָלְקוּ הַדַּיָּנִים וְיִהְיוּ רֻבָּן מְחַיְּבִין וּמְעוּטָן מְזַכִּין, וְהַשְּׁתָּא לְרָעָה אֵינָהּ עַל פִּי אֶחָד כְּדִכְתִיב (שְׁמוֹת כג) לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת, וְצָרִיךְ לְהוֹסִיף שְׁנַיִם שְׁנַיִם עַד שִׁבְעִים וְאֶחָד, שֶׁלְּעוֹלָם אֵין מוֹסִיפִין עַל הַדַּיָּנִים יוֹתֵר מִשִּׁבְעִים וְאֶחָד, הִלְכָּךְ צָרִיךְ לְהוֹשִׁיב לִפְנֵיהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנָה לְהַשְׁלָמַת שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְלָאו אוֹרַח אַרְעָא לַעֲשׂוֹת שׁוּרוֹת תַּלְמִידִים מְרֻבֶּה מִשֶּׁל דַּיָּנִים, הִלְכָּךְ עָבְדִינַן שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת: **וְכָל אֶחָד מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ.** לְפִי שֶׁכְּשֶׁדָּר חָכְמָתָם הָיוּ מוֹשִׁיבִים אוֹתָם, לְפִיכָךְ הָיָה כָּל אֶחָד צָרִיךְ לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ: **הֶצְרִכוּ לִסְמֹךְ.** כְּגוֹן שֶׁמֵּת אֶחָד מִן הַדַּיָּנִים: **וְלֹא הָיָה יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן.** וְלֹא הָיָה אוֹתוֹ שֶׁנִּבְרַר מִן הַקָּהָל יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן, אֶלָּא בְּמָקוֹם הָרָאוּי לוֹ בְּסוֹף שׁוּרָה הַשְּׁלִישִׁית. לְפִי שֶׁהַקָּטָן מִן הַתַּלְמִידִים שֶׁבַּשּׁוּרוֹת, גָּדוֹל מִן הַגָּדוֹל שֶׁבַּקָּהָל:

ה. כֵּיצַד מְאַיְּמִין אֶת הָעֵדִים עַל עֵדֵי נְפָשׁוֹת, הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן וּמְאַיְּמִין עֲלֵיהֶן. שֶׁמָּא תֹּאמְרוּ מֵאֹמֶד, וּמִשְּׁמוּעָה, עֵד מִפִּי עֵד וּמִפִּי אָדָם נֶאֱמָן שָׁמַעְנוּ, אוֹ שֶׁמָּא אִי אַתֶּם יוֹדְעִין שֶׁסּוֹפֵנוּ לִבְדֹּק אֶתְכֶם בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה. הֱווּ יוֹדְעִין שֶׁלֹּא כְדִינֵי מָמוֹנוֹת דִּינֵי

נְפָשׁוֹת. דִּינֵי מָמוֹנוֹת, אָדָם נוֹתֵן מָמוֹן וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. דִּינֵי נְפָשׁוֹת, דָּמוֹ וְדַם זַרְעִיּוֹתָיו תְּלוּיִין בּוֹ עַד סוֹף הָעוֹלָם, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְקַיִן שֶׁהָרַג אֶת אָחִיו, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים, אֵינוֹ אוֹמֵר דַּם אָחִיךָ אֶלָּא דְּמֵי אָחִיךָ, דָּמוֹ וְדַם זַרְעִיּוֹתָיו. דָּבָר אַחֵר, דְּמֵי אָחִיךָ, שֶׁהָיָה דָמוֹ מֻשְׁלָךְ עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים. לְפִיכָךְ נִבְרָא אָדָם יְחִידִי, לְלַמֶּדְךָ, שֶׁכָּל הַמְאַבֵּד נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ אִבֵּד עוֹלָם מָלֵא. וְכָל הַמְקַיֵּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ קִיֵּם עוֹלָם מָלֵא. וּמִפְּנֵי שְׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת, שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ אַבָּא גָּדוֹל מֵאָבִיךָ. וְשֶׁלֹּא יְהוּ מִינִין אוֹמְרִים, הַרְבֵּה רָשֻׁיּוֹת בַּשָּׁמָיִם. וּלְהַגִּיד גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָדָם טוֹבֵעַ כַּמָּה מַטְבְּעוֹת בְּחוֹתָם אֶחָד וְכֻלָּן דּוֹמִין זֶה לָזֶה, וּמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טָבַע כָּל אָדָם בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְאֵין אֶחָד מֵהֶן דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ. לְפִיכָךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד חַיָּב לוֹמַר, בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם. וְשֶׁמָּא תֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה הַזֹּאת, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (ויקרא ה) וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְגוֹ'. וְשֶׁמָּא תֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ לָחוּב בְּדָמוֹ שֶׁל זֶה, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (משלי יא) וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה:

ר"ע מברטנורה

מְאַיְמִין עַל הָעֵדִים. שֶׁלֹּא יָעִידוּ שֶׁקֶר: **מֵאֹמֶד.** שֶׁהַדַּעַת נוֹטָה שֶׁהוּא כֵּן: **דִּינֵי מָמוֹנוֹת.** אִם הֵעִיד לְחַיֵּב לָזֶה מָמוֹן שֶׁלֹּא כַדִּין, מַחֲזִירוֹ לוֹ וּמִתְכַּפֵּר: **לְפִיכָךְ נִבְרָא יְחִידִי.** לְהַרְאוֹתְךָ שֶׁמֵּאָדָם אֶחָד נִתְיַשֵּׁב מִלּוּאוֹ שֶׁל עוֹלָם: **רָשֻׁיּוֹת הַרְבֵּה.** אֱלֹהוּת הַרְבֵּה יֵשׁ וְכָל אֶחָד בָּרָא אֶת שֶׁלּוֹ: **מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה הַזֹּאת.** לְהַכְנִיס רֹאשֵׁנוּ בְּדָאָגָה זוֹ וַאֲפִלּוּ עַל הָאֱמֶת: **וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר וְהוּא עֵד.** וְחַיָּבִין אַתֶּם לְהַגִּיד מַה שֶּׁרְאִיתֶם: **וְשֶׁמָּא תֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ לָחוּב.** לִהְיוֹת מְחֻיָּבִים בְּדָמוֹ שֶׁל זֶה, נוֹחַ לָנוּ לַעֲמֹד בְּאִם לֹא יַגִּיד: **הֲרֵי הוּא אוֹמֵר וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה.** וְאִם רָשָׁע הוּא אֵין כָּאן עָוֹן כְּלָל:

מאמר שבועי מאת מו"ר שליט"א

והשבוע: ארבעה ממדים בספירת־העֹמר

בע"ה

"סוד הוי' ליראיו" – שער יז

ספירת־העֹמר

רבונו של עולם, אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העמר... ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות, ולתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם, ולטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה, אמן סלה.

א.

קוצו של	**י**	בקדושתך העליונה
	י	ולקדשנו
	ה	ולטהרנו
	ו	ולתקן את נפשותינו וגו'
	ה	יושפע שפע רב בכל העולמות

בדרך כלל יש כאן שלש בקשות שבאות בהקשר לפעולת מצות ספירת העמר: "יושפע שפע רב בכל העולמות", "ולתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם", "ולטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה". מובן ששלש בקשות אלו הן בסוד "עולמות, נשמות, אלהות" — "שפע" ל"עולמות", "תקון" ל"נשמות", השראת "קדושה" מקדושתו יתברך העצמית — "אלהות".

"**שפע**, **תקון**, **קדושה**" מתחלק למספר **מט**, כנגד **מט** ימי ספירת העמר. הוא עולה **מט** פעמים **כט** — תקון "**וחטאה**" — "פומא קדישא" — שבו גנוז הדעת דרדל"א, שרש נשמת משה רבינו ע"ה, שצוה לספור ספירת העמר בפה וד"ל.

בפרטיות, המדרגה העליונה מתחלקת לשלש: "ולטהרנו, ולקדשנו, בקדושתך העליונה". "טהרה" היא בחי' "לב טהור ברא לי אלהים" — בחי' "בינה לבא", טהרת מי המקוה — יסוד אמא כנודע. "קדושה" היא בחכמה, שנק' "'קדש' — מלה בגרמיה". "קדושתך העליונה" היא בכתר־עליון, על דרך "קדשים תהיו (חו"ב) כי קדוש אני הוי' אלהיכם (כתר)", בחי' "קדש קדשים" — "קדוש! קדוש קדוש". והן כנגד שרש "עולמות, נשמות, אלהות" ב"אלהות" ("הנסתרות להוי' אלהינו" — קוצו של **י**, **י** ר**ה** עילאה שבשם).

ב.

והנה בשרש "ספר" ("ספירה" — "עשר ספירות בלימה") יש שלשה פרושים (כנגד שלש בחינות ב"כלים" של כל ספירה וספירה, כמבואר בדא"ח): א. "מספר" (בחצוניות הכלי של כל ספירה) ב. "ספור" (באמצעיות הכלי) ג. "ספיר" (בפנימיות הכלי). שלש הבחינות הנ"ל הן

כנגד אותיות **הוה** שבשם מלמטה למעלה, כאשר ה״י שבשם הוא עצם ה״אור״ שמאיר ב״כלים״ של כל ספירה, בסוד ״ויקרא אלהים לאור **יום**״ (האותיות הנוספות לשרש ״ספר״ — ״ספיר״, ״ספור״, ״**מ**ספר״).

י **אור**
ה **ספיר** — פנימיות הכלי
ו **ספור** — אמצעיות הכלי
ה **מספר** — חצוניות הכלי

ג.

ידוע ששלש אותיות **הוה** שבשם הן מקור היסודות: **ר**וח, **מ**ים, **ע**פר ר״ת **עמר** (מלמטה למעלה, ע״ד מספר, ספור, ספיר כנ״ל, שהרי עיקר פרוש ״ספירת העמר״ הוא מלשון ״מספר״ שכנגד יסוד העפר — ״והיה זרעך (״מספר את רבע ישראל״) כעפר הארץ״). על ידי הקרבת העמר — ״אשה ריח נחוח להוי״ — מתגלה יסוד האש, שכנגד עצם האור שמאיר בשלש בחינות הכלים כנ״ל. וכן בספירת העמר בפה — ״פתח פיך ויאירו דבריך״, ״פתח דבריך יאיר״ — ״יהי אור״ (פתח דבריו של הקב״ה במעשה בראשית. הפסוק ״ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור״ מורכב משבע אותיות: **אור מילה** — **אור פה** — **רפואה**, כמבואר במ״א. והוא סוד ״מיכלא דאסוותא״, סגולת המצה ב״סדר״ השני של חג המצות, כמבואר כדא״ח, שהוא ״יום אחד לעמר״). ב**ע** ד״ע**מר**״ מאיר **א** ד״**א**מר״ (וכמרומז בזה שמצות ספירת ה**עמר** כתובה בפרשת **אמר**) ונשלמו **ד** יסודות **ארמע** (והוא בסוד ״סופר״ בחכמה — **י** שבשם — שסופר את המספר וד״ל).

ד.

והנה בימי ספירת העמר יש שלש עבודות כלליות, כנגד שלשת הפרושים הנ״ל בשרש ״ספר״:

א. עבודה של הכנעה ושפלות בכלל, שהוא ענין כל מנהגי האבלות שנוהגים בימי הספירה — ״והחי יתן אל לבו״ (ואין מברכים בספירה ברכת ״שהחינו״). והוא כנגד עצם המלכות — **ה** תתאה שבשם.

ב. עבודה של תקון המדות — ״חסד שבחסד״, ״גבורה שבחסד״ וכו׳. וכן בימי הספירה לומדים פרקי אבות, שכל ענינו מוסר השכל של תקון המדות. תקון המדות הוא כנגד ה״**ו** שבשם (השבוע השביעי שכנגד ״מלכות״: ״חסד שבמלכות״ וכו׳ היינו מלכות דז״א, כדמוכח בכונת ה״**ז** מלכין קדמאין דתהו בכוונות האריז״ל, שכלם ז״ת דז״א וד״ל).

ג. עבודה של צפיה לישועה ולגלוי חדוש אור התורה הקדושה שיבא בשלמות ימי הספירה. צפיה זו עולה ומתגברת מיום ליום, והיא ענין ״ימי הנקיים״ של אשה לבעלה, כמבואר בזהר ובדא״ח. ועל כן מובא בדא״ח שימי הספירה מסוגלים לכוון לביאת משיח צדקנו בב״א. צפית הלב באמת היא טהרת הלב מכל וכל מכל מחשבת חוץ, אלא ״אנו ליה ועינינו ליה״, והיא כנגד בינה — **ה** עילאה שבשם — המצפה תמיד לגלוי אור אבא בה — ״נקודה בהיכלא״.

שלש עבודות הנ״ל הן כנגד שלש הבקשות: ״יושפע שפע רב בכל העולמות״ (על ידי פעולת ההכנעה ו״בטול היש״ בעולמות, שרק אז יכולים לקבל שפע אלהי כנודע), ״ולתקן את נפשותינו וגו׳״, ״ולטהרנו וגו׳״.

י אור הישועה
ה צפיה לישועה — ״שבעה נקיים״
ו תקון המדות
ה הכנעה ושפלות — מנהגי אבלות

ה.

מנחת העמר באה מן השעורה. ב"שעורה" שלשה פרושים עיקריים, כנגד שלש הבחינות הנ"ל, שכנגד אותיות **הוה** שבשם (וה"י, בחי' מתן תורה, בשלמות ימי הספירה כנ"ל, היא סוד שתי הלחם שבאים מן החטה):

א. לשון "שׂערה". מעיקרי מנהגי האבלות שבימי הספירה הוא אסור תספורת השער. ידוע שגדול שערות הראש הוא במלכות — **ה** תתאה שבשם — על מנת להמשיך שפע מצומצם לעולמות התחתונים בי"ע.

ב. לשון "שעורה" — מאכל **בהמה**. והוא ענין תקון המדות הבהמיות על ידי שם **מה** דז"א בגי' **אדם**, כידוע בכוונות הספירה ובדא"ח — **ו** שבשם.

ג. לשון "שְׂעור" ו"השערה" — "כל חדא וחדא לפום שעורא דיליה". והוא ענין עבודת ההתבוננות — "בינה־לבא" — **ה** עילאה שבשם.

י	חטה — שתי הלחם
ה	שׂעור והשערה
ו	שׂעורה
ה	שׂערה

ו.

הבאת שתי הלחם בחג השבועות (שנקרא "שבועות" על שם השלמת ספירת "שבע שבתות תמימות") היא תכלית הצפיה של ספירת העמר. בהקרבת העמר הותר החדש גם מן החטה בגבולין. בהשלמת ימי הספירה — "תספרו חמשים יום" — מביאים את ה"מנחה (הראשונה מחטה) חדשה" במקדש.

החטה היא מאכל **אדם**, ומאיר בעבודת תקון המדות ע"י שם **מה** דז"א כנ"ל, בסוד "**מה** שמו (חכמה — **י** שבשם) **ומה** שם בנו (ז"א — **ו** שבשם)" כנודע. תקון המדות הוא ענין אכילת חטה חדשה ב"גבולין" (בחינת "מדות", מלשון "מדה והגבלה"). גלוי עצם אור החכמה הוא ענין הבאת ה"מנחה חדשה" במקדש — בחינת "קדש" — **י** שבשם, כנודע (ומאיר "בהיכלא" — "בית המקדש" — כמו שיתבאר).

ז.

מכל הנ"ל נמצא שאור ה"י שבשם מאיר באופן מיוחד בכל אחת מ־**ג** בחינות **הוה** שבשם.

עיקר גלוי האור כמו שהוא בקדושתו העצמית מאיר בסוד "נקודה בהיכלא" כנ"ל — גלוי אור האלהי — "איהו וחיוהי חד" — בפנימיות הכלי של כל ספירה — "ספירה" מלשון "ספיר", שפרושו בהירות — "ספיר גזרתם".

כח התקון שישנו ב־**י** שבשם דוקא (כח־**מה**), סוד "כלם בחכמה (בטול **דמה**) אתברירו", מאיר באמצעיות הכלי — בחי' ז"א שבכלי — העבודה דתקון המדות — "מה שמו ומה שם בנו" כנ"ל.

בחי' ה"סופר" שבחכמה (ששרשו ב**אמונה** — **א מונה** — "פנימיות אבא פנימיות עתיק") "סופר" את המספר שבחצוניות הכלי — העבודה דהכנעה ושפלות שמצד עצם המלכות כנ"ל, שמזה "יושפע שפע רב (בחי' מספר) בכל העולמות".

אור מה (**אדם**) **סופר** עולה **חיה** (**י** שבשם) פעמים **הוי'**, (בחכמה), וביחד עם **שפע תקון קדושה** (שמקבלים מ**סופר מה אור** שבחכמה) עולה הכל שם הקדוש **ביט** (כאשר ה־**ב** עולה אלפיים, סוד **ב** רבתי ד**ב**ראשית) — "**שמן** (באתב"ש) למאור", "אור כי טוב (**לב טוב**)", "**ב**זרועו יקבץ **ט**לאים" — "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", אמן סלה.

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדֶּבֶק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מְמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשֶׁנָּה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחָתָ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפְּסִיכוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד אֶת גַּם אֶת הַחָתָ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מתוך שיעור י"ד אייר תשפ"ג]